

**OCENA STANU I EFEKTYWNOŚCI POMOCY SPOŁECZNEJ
W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM ZA 2005 ROK**

PODLASKI URZĄD WOJEWÓDZKI

Białystok, kwiecień 2006r.

SPIS TREŚCI

I. KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	3
II. UWAGI OGÓLNE.....	8
III. STAN I EFEKTYWNOŚĆ POMOCY SPOŁECZNEJ	9
1. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej.....	9
2. Zakres i rodzaj pomocy społecznej udzielonej mieszkańcom gmin, w układzie powiatowym, z uwzględnieniem powodów jej przyznania.....	11
3. Pomoc w formie zasiłków pieniężnych i w naturze realizowana przez gminy	13
4. Pomoc udzielana w ramach Rządowego Programu „Posilek dla potrzebujących... 18	
5. Pomoc osobom bezdomnym	19
6. Realizacja zadań w zakresie utrzymania i rozwoju systemu informatycznego w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej	23
7. Domy pomocy społecznej.....	25
8. Środowiskowe domy samopomocy	28
9. Opieka nad dzieckiem i rodziną.....	29
A. Rodziny zastępcze	31
B. Placówki opiekuńczo–wychowawcze.....	32
C. Ośrodki adopcyjno-opiekuńcze	35
D. Pomoc na usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze.....	36
10. Pomoc uchodźcom	38
WNIOSKI	40
Załącznik nr 1 Sprawozdanie MPiPS I-XII 2005	42

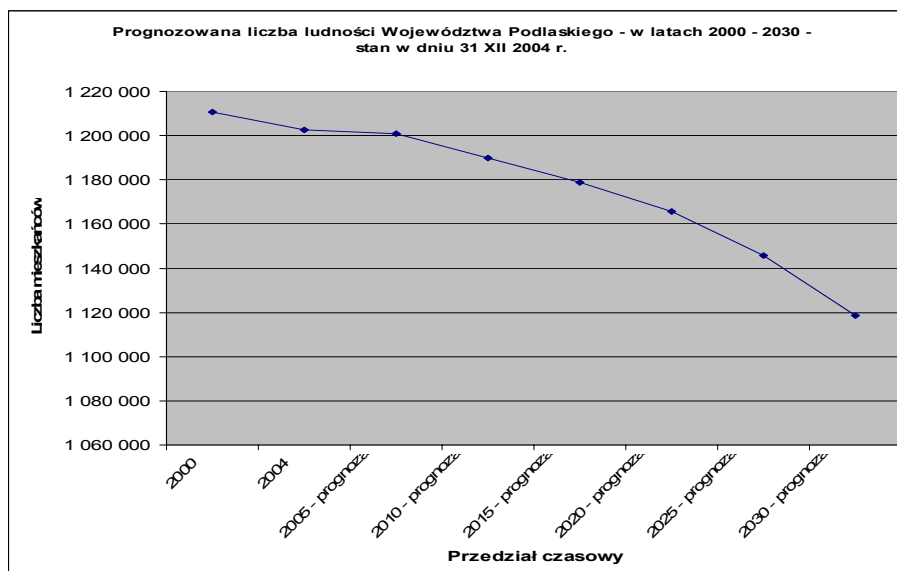
I. Krótka charakterystyka demograficzna województwa podlaskiego

Na dzień 31 grudnia 2004 r. województwo podlaskie zamieszkiwało 1.202.425 osób (dane GUS).

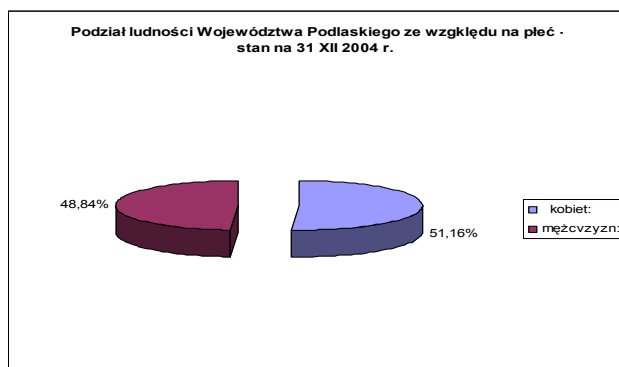
Największym miastem w województwie podlaskim jest Białystok, który z 290-tysięczną liczbą mieszkańców, zajmuje 11 miejsce wśród największych miast w Polsce.

W strukturze województwa, spośród powiatów ziemskich, pierwsze miejsce pod względem liczby ludności zajmuje powiat białostocki, którego ludność stanowi ponad 11,5% ogółu mieszkańców województwa. Dla przykładu, liczba mieszkańców drugiego z najludniejszych powiatów w województwie – powiatu sokólskiego, stanowi niewiele ponad 6% ogółu mieszkańców województwa. Najmniej liczny powiat sejneński, to tylko niespełna 1,8% ogólnej liczby mieszkańców w województwie.

Analizując dane dotyczące liczby ludności w latach 2000 i 2004 oraz prognozy na lata 2005-20030, można zauważyć, że liczba mieszkańców województwa systematycznie maleje i przynajmniej do roku 2030, ten trend nie ulegnie zmianie, co ilustruje poniższa tabela.

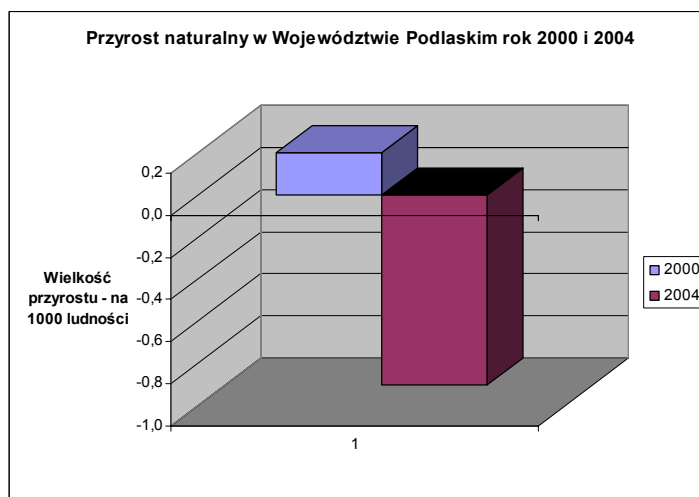
Należy zwrócić uwagę, że w strukturze ludnościowej woj. podlaskiego dominują kobiety. Ta dysproporcja jest szczególnie widoczna w przedziale wiekowym od 50 lat w górę i spowodowana jest statystyczną wyższą umieralnością mężczyzn niż kobiet, szczególnie po 50-tce.

Powolny, nie mniej jednak systematyczny spadek liczby mieszkańców województwa podlaskiego, oprócz migracji ludności (w tym migracji zarobkowej w obrębie Unii Europejskiej) związany jest również z innym, równie poważnym problemem społecznym – ujemnym przyrostem naturalnym. Jak widać poniżej, o ile jeszcze w roku 2000 notowano, w skali całego województwa, dodatni przyrost naturalny na poziomie 0,2, to już w 2004 r. przyrost naturalny był ujemny i wyniósł -0,9. Na 14 powiatów ziemskich i 3 miasta na prawach powiatu, w 2000 r. 11 miało dodatni przyrost naturalny, w 2004 r. dodatni przyrost naturalny posiadały już tylko 7 jednostek.

Analizując dane z lat 2000 i 2004, należy zauważyć, że największy spadek przyrostu naturalnego nastąpił w powiatach: siemiatyckim – o 4 pkt, łomżyńskim – o 3,8 pkt., sejneńskim – o 2,8 pkt., monieckim o 2,5 pkt.

W tym samym okresie jedynie w powiecie bielskim oraz w Białymstoku nastąpił niewielki wzrost przyrostu naturalnego, co jednak nie poprawia ogólnego wyniku w województwie.

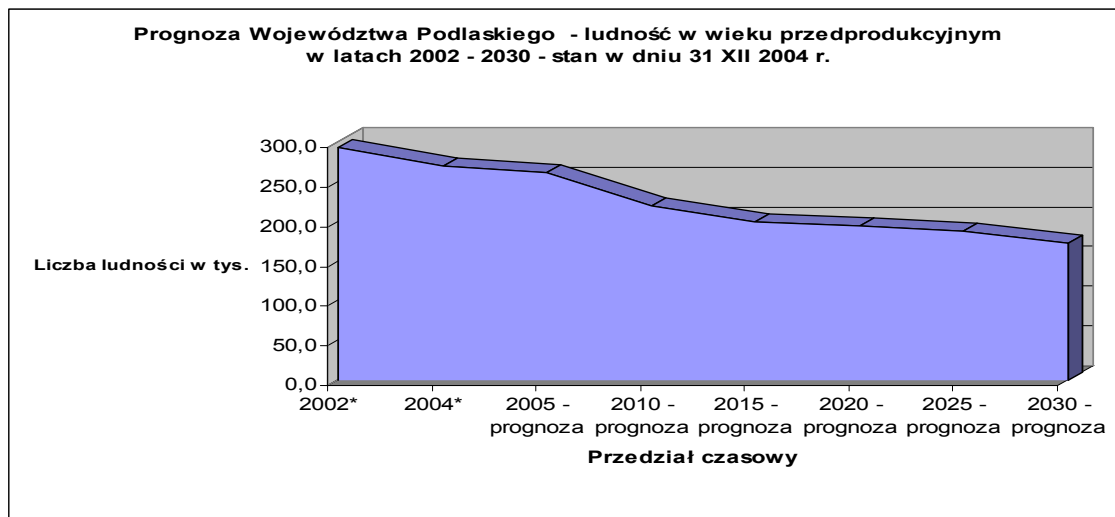

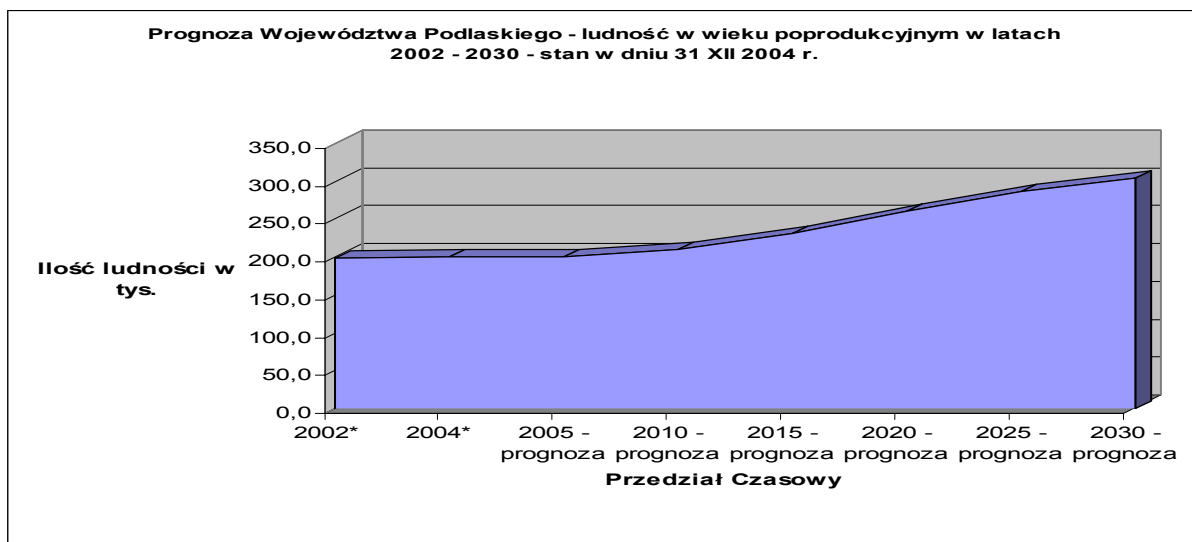
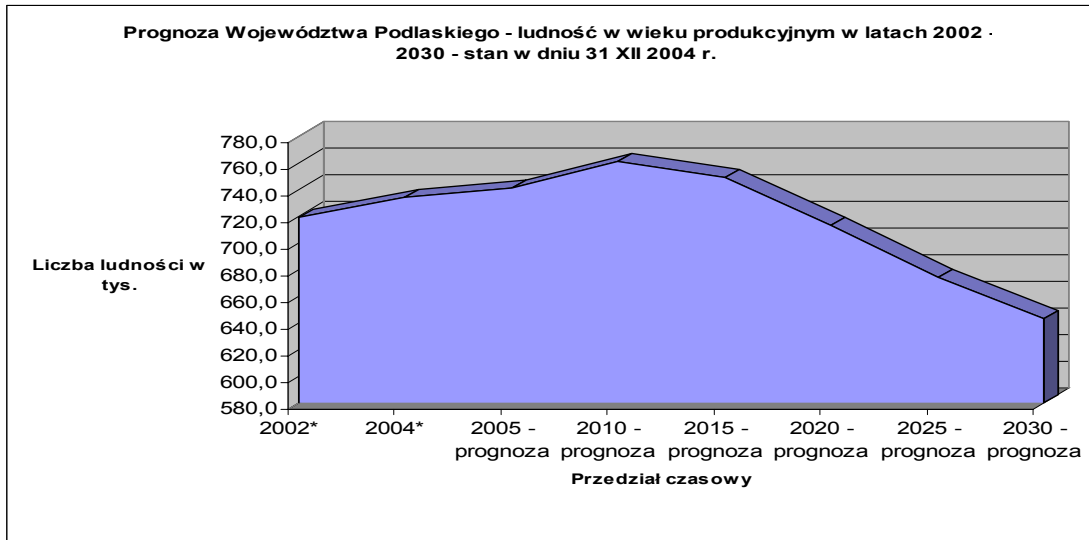
Spadek przyrostu naturalnego w województwie podlaskim związany jest przede wszystkim z migracją zarobkową do innych państw Unii Europejskiej oraz do USA (szczególnie powiat siemiatycki i moniecki). Nie bez znaczenia jest też migracja ludności

wiejskiej do miast.

Analizując powyższe dane nie sposób nie dostrzec, że wysokość przyrostu naturalnego niejako „dzieli” woj. podlaskie na część północną i południową. Wartość przyrostu naturalnego w 2004 r. we wszystkich powiatach grodzkich oraz powiatach ziemskich znajdujących się na północy województwa (augustowskim, grajewskim, kolneńskim i suwalskim) była dodatnia. Kierując się na południe województwa widzimy, że wartość przyrostu naturalnego maleje i najmniejsze wartości osiąga na południowych krańcach województwa (powiat hajnowski i siemiatycki).

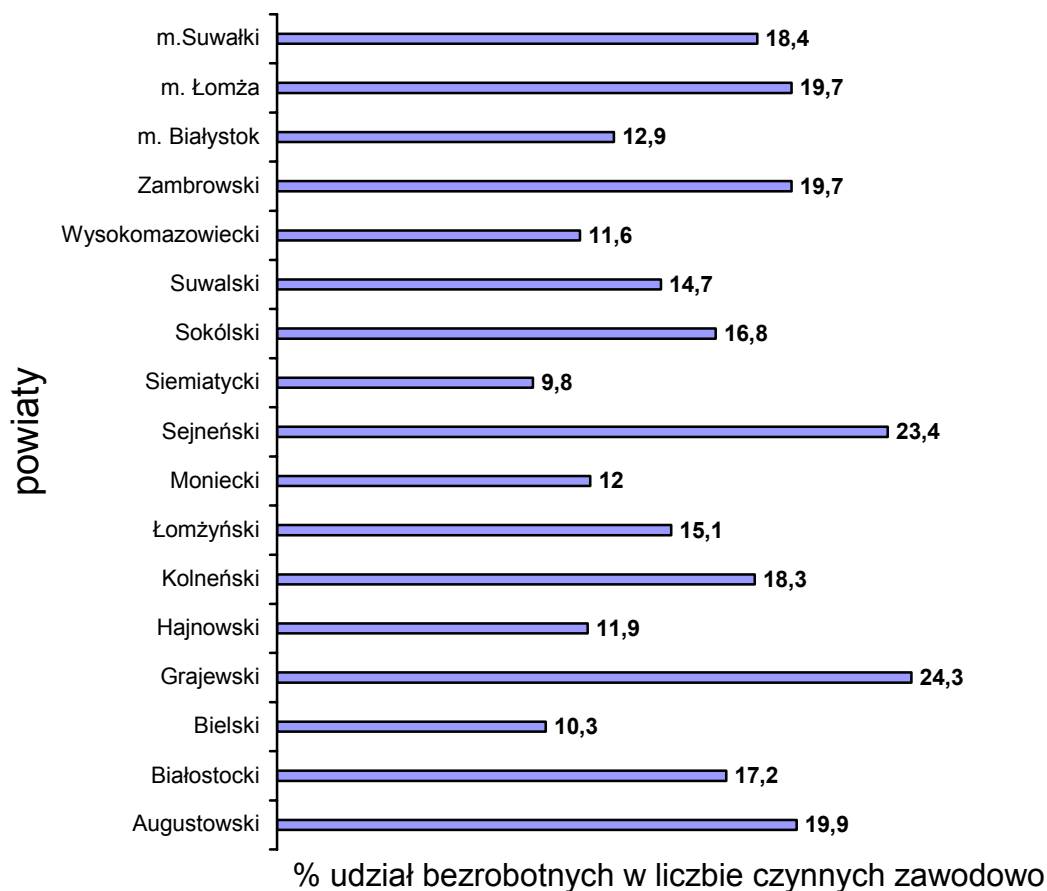
Na ogólną sytuację społeczną województwa podlaskiego nie miały wpływ mają zmiany w strukturze ludności rozpatrywanej ze względu na przynależność do przedprodukcyjnych, produkcyjnych i poprodukcyjnych grup wiekowych. Poczynając od 2002 roku i w kolejnych latach zarysowuje się negatywne zjawisko polegające na wyraźnym spadku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Zjawisko to, znane jako „starzenie się społeczeństwa”, będzie w przyszłości oprócz ubóstwa i bezrobocia, jednym z najważniejszych problemów społecznych województwa podlaskiego.

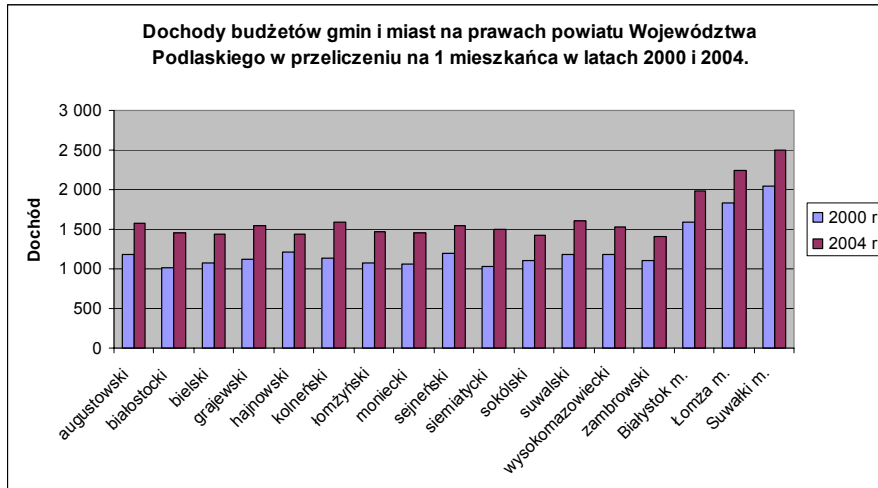

Jednym z najważniejszych problemów społecznych województwa podlaskiego jest bezrobocie. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na koniec grudnia 2005r. wynosiła 73.193. i w stosunku do 2004r. zmniejszyła się o 2.932 osoby. W 2005r. stopa bezrobocia w województwie podlaskim wynosiła 15,5% i w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o 0,4%. Najwyższa stopa bezrobocia występowała w powiecie grajewskim – 24,3 i sejneńskim – 23,4, najniższa natomiast w powiecie siemiatyckim – 9,8 i bielskim – 10,3.

Stopa bezrobocia wg powiatów woj podlaskiego

Niekorzystne tendencje w strukturze ludnościowej mieszkańców woj. podlaskiego, ujemny przyrost naturalny, wysokie bezrobocie wpływają w sposób istotny na zamożność mieszkańców oraz dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego, co z kolei wpływa na wysokość inwestycji samorządów w infrastrukturę regionu i wyznacza poziom zamożności społeczeństwa w województwie. W latach 2000 – 2004 dochody gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w ujęciu powiatowym) wzrosły o ponad 34%, przy czym wzrost ten nie był równomierny dla wszystkich jednostek. Największy wzrost dochodów gmin zanotowano w powiecie siemiatyckim – prawie 47%, w powiecie białostockim – ponad 44% oraz w powiecie kolneńskim – ponad 40%. Najniższy wzrost dochodów gmin zanotowano w powiecie hajnowskim – niewiele ponad 18%, oraz w miastach: Łomży – niespełna 23% i Suwałkach – niespełna 22%.

II. Uwagi ogólne

Zgodnie z art. 22 pkt 11 ustawy z dnia 12.03.2004r. do zadań wojewody należy ocena stanu i efektywności pomocy społecznej, z uwzględnieniem bilansu potrzeb sporządzonego przez samorząd województwa. W związku z tym, iż przy opracowywaniu przez samorząd województwa podlaskiego bilansu potrzeb na 2005r., nie zweryfikowano danych jednostek samorządu terytorialnego, informacje w nim zawarte nie mogły być wykorzystane do niniejszej oceny.

Ocena stanu i efektywności pomocy społecznej za 2005r. dokonana została w oparciu o:

- 1/ analizę sprawozdań i informacji sporządzanych za 2005r. przez ośrodki pomocy społecznej, realizujące zadania pomocy społecznej w gminie i powiatowe centra pomocy rodzinie, wykonujące zadania te na poziomie powiatu oraz ich porównanie z danymi dot. 2004r.,
- 2/ ustalenia dokonane w wyniku kontroli:
 - ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie w zakresie prawidłowości realizacji zadań własnych oraz zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminy i powiaty,
 - domów pomocy społecznej w zakresie przestrzegania standardu świadczonych usług oraz realizacji programów naprawczych,
 - placówek opiekuńczo-wychowawczych w zakresie przestrzegania standardu usług oraz standardu opieki i wychowania,
 - środowiskowych domów samopomocy pod względem zakresu i jakości świadczonych usług,

- wyżej wymienionych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w zakresie zgodności zatrudnienia pracowników z wymaganymi kwalifikacjami.

III. Stan i efektywność pomocy społecznej

1. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej

Liczba pracowników jednostek realizujących zadania pomocy społecznej w gminie, powiecie i w samorządzie województwa - w ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrach pomocy rodzinie oraz regionalnym ośrodku polityki społecznej - wzrosła, w stosunku do roku 2004, o 124 osoby; z 1269 w 2004r. do 1393 w 2005r. Na wzrost ten wpłynęło głównie zwiększenie zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej – o 111 osób. Liczba pracowników powiatowych centrów pomocy rodzinie zwiększyła się jedynie o 3 osoby, z 73 do 78. W województwie samorządowym natomiast, w miejsce referatu o nazwie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, usytuowanego w Departamencie Zdrowia i Polityki Społecznej, powstał w 2005r. nowy departament - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Analizując wzrost zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej należy stwierdzić, że zwiększenie zatrudnienia nastąpiło głównie w grupie „pozostałych pracowników”, z 253 osób w 2004r. do 340 w 2005r., a to w związku z przejmowaniem przez kolejne ośrodki pomocy społecznej zadań w zakresie realizacji świadczeń rodzinnych. Pracowników socjalnych przybyło natomiast zaledwie 11 - 481 pracowników w 2004r. i 492 w 2005r. - co nie wpłynęło znacząco na poprawę sytuacji w zakresie osiągnięcia przez gminy ustawowego wskaźnika zatrudnienia tych pracowników, tj. 2 pracowników na 2000 tys. mieszkańców, nie mniej niż 3. Wymagany poziom zatrudnienia pracowników socjalnych zapewniony jest tylko w 33 gminach. W pozostałych 85 gminach wskaźnik ten jest bardzo zróżnicowany, a w 3 gminach (w 2004r. - w 6.) w ogóle nie ma pracownika socjalnego (Rudka, Perlejewo, Szumowo).

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców województwa podlaskiego, gminy powinny zatrudniać łącznie 601 pracowników socjalnych. Do osiągnięcia ustawowego poziomu zatrudnienia brak jest więc 109 pracowników socjalnych.

Zainteresowanie pracowników socjalnych podnoszeniem swoich kwalifikacji, podobnie jak w roku poprzednim, było niewielkie. Tylko 2 pracowników socjalnych awansowało na stanowiska starszego specjalisty pracy socjalnej, a na stanowisko starszego pracownika socjalnego – 6. Liczba specjalistów pracy socjalnej pozostała na tym samym

poziomie – 63 osób. Nadal nie wszyscy kierownicy ośrodków pomocy społecznej posiadają specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Zatrudnienie pracowników wykonujących usługi opiekuńcze wzrosło o 14 osób, z 219 w 2004r. do 233 w 2005r., przy czym o 2 osoby zmniejszyła się liczba osób realizujących specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Na niezmiennym poziomie pozostało zatrudnienie konsultantów – 8, koordynatorów ds. komputeryzacji–3, natomiast o 1 zmniejszyło się zatrudnienie radców prawnych– z 5 do 4.

W powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudnienie wzrosło o 3 pracowników, z 75 w 2004r. do 78 w 2005r.: przybyło 5 specjalistów pracy z rodziną oraz 1 pracownik socjalny, zmniejszyło się jednakże o 3 specjalistów pracy socjalnej. Wg stanu na 31 grudnia 2005r. w pcpr-ach zatrudnionych było: 6 specjalistów pracy socjalnej, w tym 1 starszy specjalista, 7 specjalistów pracy z rodziną, w tym 1 starszy specjalista oraz 13 pracowników socjalnych, w tym 3 starszych pracowników socjalnych. Zatrudnienie w poszczególnych pcpr-ach jest, podobnie jak w roku 2004, bardzo zróżnicowane i wynosi od 4 do 10 pracowników. W ciągu 2005r. nastąpiła tylko nieznaczna poprawa w obsadzie kadrowej w powiatach, która nie zapewniła możliwości realizacji wszystkich ustawowych zadań powiatu. Nadal większość centrów nie prowadzi specjalistycznego poradnictwa dla rodzin, nie organizuje szkoleń dla pracowników pomocy społecznej, nie udziela pomocy metodycznej ośrodkom pomocy społecznej.

Istotna zmiana nastąpiła natomiast na poziomie województwa samorządowego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej usytuowany w Departamencie Zdrowia i Polityki Społecznej jako referat, od 1.07.2005r. funkcjonuje na prawach departamentu. ROPS zatrudnia 10 osób. W stosunku do 2004 r. stan zatrudnienia zwiększył się o 2 etaty. W strukturze organizacyjnej ROPS-u wyodrębnione są 2 referaty:

- do spraw uzależnień – kierownik z wykształceniem wyższym politologicznym w zakresie profilaktyki społecznej i resocjalizacji oraz podyplomowe studia w zakresie organizacji pomocy społecznej i 2 podinspektorów, z wykształceniem niepełnym wyższym w zakresie administracji i wyższym ekonomicznym,
- do spraw pomocy społecznej – kierownik, wykształcenie wyższe administracyjne i studia podyplomowe w zakresie organizacji pomocy społecznej oraz 1 inspektor z wykształceniem wyższym humanistycznym i studiami podyplomowymi w zakresie organizacji pomocy społecznej, a także 2 podinspektorów – 1 wykształcenie wyższe pedagogiczne oraz wyższe ekonomiczne,

oraz 2 samodzielne stanowiska:

- ds. zadań finansowanych ze środków PFRON, na którym zatrudniony jest inspektor z wykształceniem wyższym inżynierskim,
- ds. kancelaryjno-biurowych, na którym zatrudniony jest podinspektor z wykształceniem wyższym prawniczym.

2. Zakres i rodzaj pomocy społecznej udzielonej mieszkańcom gmin, w układzie powiatowym, z uwzględnieniem powodów jej przyznania.

Na terenie województwa w roku 2005 (bez względu na rodzaj, formę oraz źródło finansowania) świadczeniami z pomocy społecznej objęto 59.993 rodziny, udzielając tym samym pomocy 200.741 osobom w tych rodzinach. W skali całego województwa z pomocy społecznej, pośrednio lub bezpośrednio korzystało 16,69 % mieszkańców. Największą liczbę mieszkańców objętych pomocą społeczną stanowili mieszkańcy powiatów –

- suwalskiego – **33,56%** mieszkańców powiatu,
- hajnowskiego – **28,74%** mieszkańców powiatu,
- kolneńskiego – **24,89%** mieszkańców powiatu,
- sokólski – **24,12%** mieszkańców powiatu.

Najmniej osób objęto pomocą społeczną w powiatach:

- wysokomazowieckim – **10,58%** mieszkańców powiatu,
- zambrowskim – **12,17%** mieszkańców powiatu,

oraz miastach na prawach powiatu:

- Białymstoku – **8,02%** mieszkańców.
- Łomży – **8,39%** mieszkańców,

Świadczenia pomocy społecznej w 2005 r. w województwie podlaskim udzielane były w szczególności ze względu na:

- ubóstwo – **63,30%**,
- sieroctwo – **0,26%**,
- bezdomność – **0,43%**,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – **5,32%**,
- bezrobocie – **42,85%**,
- niepełnosprawność – **14,17%**,
- długotrwała choroba – **15,58%**,

- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – **26,98%**,
- przemoc w rodzinie – **0,58%**,
- alkoholizm – **5,21%**,
- narkomania – **0,07%**,
- trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego – **0,28%**,
- brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze – **0,01%**,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy – **0,04%**,
- zdarzenie losowe – **1,31%**,
- sytuacja kryzysowa – **0,21%**,

Ponieważ ubóstwo nie występuje jako samodzielna przyczyna przyznania świadczeń z pomocy społecznej, należy uznać, że najczęstszym powodem przyznania świadczeń z pomocy społecznej w 2005 r. było:

- **bezrobocie** – **42,85%** osób korzystających z pomocy społecznej
- **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych** - **26,98%** osób korzystających pomocy społecznej

Bezrobocie, jako przyczyna przyznania świadczeń z pomocy społecznej, najczęściej występowało w powiatach:

- Łomży (miasto) – **69,96%** osób korzystających z pomocy społecznej,
- zambrowskim – **62,18%** osób korzystających z pomocy społecznej,
- Suwałkach (miasto) – **65,57%** osób korzystających z pomocy społecznej
- grajewskim – **57,13%** osób korzystających z pomocy społecznej,

Powiaty, w których bezrobocie jako przyczyna przyznawania świadczeń z pomocy społecznej występowało najrzadziej:

- moniecki – **24,63 %** osób korzystających z pomocy społecznej,
- suwalski – **24,88 %** osób korzystających z pomocy społecznej,
- łomżyński – **27,89 %** osób korzystających z pomocy społecznej,
- siemiatycki – **33,93 %** osób korzystających z pomocy społecznej,

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, jako przyczyna przyznania

świadczeń z pomocy społecznej, najczęściej występowało w powiatach:

- grajewski – **46,54 %** osób korzystających z pomocy społecznej,
- m. Białystok – **43,19%** osób korzystających z pomocy społecznej,
- zambrowski – **39,17%** osób korzystających z pomocy społecznej,
- sejneński – **35,464%** osób korzystających z pomocy społecznej,

Powiaty, w których bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jako przyczyna przyznawania świadczeń z pomocy społecznej, występowała najrzadziej:

- bielski – **14,15 %** osób korzystających z pomocy społecznej,
- hajnowski – **14,34 %** osób korzystających z pomocy społecznej,
- moniecki – **16,28 %** osób korzystających z pomocy społecznej,
- m. Łomża – **17,23 %** osób korzystających z pomocy społecznej.

Powyższa analiza wskazuje, iż dominującym czynnikiem przyznania pomocy społecznej w 2005 roku było bezrobocie.

3. Pomoc w formie zasiłków pieniężnych i w naturze realizowana przez gminy

Świadczenia pomocy społecznej udzielane przez gminy finansowane były ze środków własnych gmin oraz ze środków z budżetu państwa przekazanych gminom na realizację zadań zleconych oraz na dofinansowanie zadań własnych.

Z budżetu państwa finansowane były **zadania zlecone** gminom:

- zasiłki stałe,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,

Pomocą w formie zasiłków stałych objęto w 2005r. 4.408 osób, tj. o 114 osób mniej niż w 2004r. Na ten cel wydano 14.218.532 zł.

Nieznacznie wzrosła natomiast – o 8 - liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych, z 283 osób w 2004 r. do 291 w 2005r. Koszt tych usług wyniósł 1.658.340 zł i był wyższy o 305.590 zł. niż w roku poprzednim. Mimo niewielkiego wzrostu w tym zakresie należy stwierdzić, że dostępność do tych usług jest bardzo ograniczona, ponieważ świadczy je zaledwie 32 gminy.

Zasiłki celowe w związku z klęską żywiołową przyznano w 2005 roku 15 osobom, na łączną kwotę 35.000 zł.; w roku 2004 ta forma pomocy nie była realizowana.

W 2005r. na świadczenia pomocy społecznej realizowane w ramach zadań zleconych wydatkowano łącznie 15.911.872 zł., tj. o 2.632.081 zł. mniej niż w 2004r. Wynika to przede wszystkim z faktu, iż z tych środków przez cztery pierwsze miesiące 2004r., finansowane były zasiłki stałe z tytułu opieki nad niepełnosprawnymi dziećmi, które od 1 maja 2004r. wyłączono z pomocy społecznej a włączono do systemu świadczeń rodzinnych.

W ramach **zadań własnych** gminy udzielały pomocy w formie: zasiłków okresowych, schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych oraz zasiłków celowych.

Z zasiłków okresowych, których minimalna, określona w ustawie wysokość, była dofinansowywana z budżetu państwa, korzystało 25.825 osób. W stosunku do 2004r. liczba osób objętych tą formą pomocy zmniejszyła się o 931 osób. Wzrosła natomiast przeciętna długość okresu pobierania zasiłku z ok. 5 miesięcy w 2004r. do 6 miesięcy w 2005r. oraz przeciętna wysokość zasiłku okresowego ze 122,64 zł. w 2004r. do 140,76 zł. w 2005r. Wzrost wysokości zasiłku okresowego wynika jednakże wyłącznie ze zwiększenie jego części „gwarantowanej” finansowanej z dotacji budżetowej. Zasiłki okresowe w wysokości przekraczającej minimalną kwotę, angażując także środki własne, przyznawały tylko 24 gminy. Udział środków był nieznaczny i wynosił 805.617 zł, ale wyższy niż w roku 2004 - 463.716 z ł. Ogółem na zasiłki okresowe gminy wydatkowały 22.002.479 zł., tj. o 6.220.217 zł. więcej niż w roku poprzednim.

Zasiłki okresowe, podobnie jak w roku 2004, przyznawane były głównie z powodu bezrobocia – w ponad 80 %. Pozostałe przyczyny to w szczególności: długotrwała choroba – 9,6%, niepełnosprawność – 5,8%.

Schronienie zapewniono 70 osobom, o 10 mniej niż w roku ubiegłym. Mniejszy również – o 3.229 zł. - był koszt tej pomocy. Problemom wynikającym ze zjawiska bezdomności, poświęcony będzie oddzielny punkt niniejszej oceny.

Znacznie szerszy natomiast, w stosunku do 2004r., był zakres udzielonej pomocy w formie posiłku, co było możliwe dzięki dotacji z budżetu państwa w ramach rządowego programu „**Posilek dla potrzebujących**”, o czym w dalszej części niniejszej oceny.

Pomocą w formie zapewnienia niezbędnego ubrania objęto 300 osób, podczas gdy w 2004r. – 672 osoby. Koszt tej pomocy wynosił 89.211 i był o 43.261 zł. mniejszy niż w roku poprzednim.

Analizując dane dotyczące świadczenia przez gminy usług opiekuńczych należy stwierdzić, iż w 2005r. zahamowana została, utrzymująca się od kilku lat, tendencja

spadkowa w zakresie liczby osób objętych tą formą pomocy. W 2005r. gminy zapewniły usługi opiekuńcze 1.374 osobom, tj. o 61 osób więcej niż w roku 2004. Zwiększył się także koszt realizacji tego zadania z 5.480.040 zł. w 2004r. do 5.616.851 zł w 2005r. Należy jednakże zauważyć, iż prawie połowa gmin (55 gmin) w ogóle nie świadczy usług opiekuńczych swoim mieszkańcom, a specjalistyczne usługi opiekuńcze realizują zaledwie 2 gminy (Rutka Tartak i Sztabin). Usługami specjalistycznymi objęto w 2005r. 6 osób, podczas gdy w 2004r. z usług tych korzystało 35 osób.

Przepisy ustawy o pomocy społecznej przewidują możliwość zapewnienia usług opiekuńczych w rodzinnym domu pomocy, świadczącym całodobowo usługi opiekuńcze i bytowe dla trzech - ośmiu osób wymagających wsparcia z powodu wieku. Dotychczas jednak w województwie podlaskim nie powstała ani jedna tego typu placówka.

W 2005r. ani jedna gmina nie realizowała pomocy w formie zasiłku celowego na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów ustawy o powszechnym ubezpieczeniu z NFZ. Gminy przyznawały natomiast prawo do świadczeń opieki zdrowotnej na okres 30 dni. Możliwość taką wprowadziła ustawa z dnia 27.08.2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Z możliwości tej korzystało 28 gmin, które wydały 206 decyzji w tym zakresie. Prawie połowa decyzji – 111 – wydanych zostało przez m. Białystok, a poza tym – m. Hajnówka – 15, m. Augustów – 13, m. Łomża i m. Grajewo – po 9, Wasilków 5. Pozostałe gminy przyznały prawo do świadczeń zdrowotnych 1 – 2 osobom. Na wydanie decyzji gminy wydatkowały łącznie ponad 16.500 zł.

Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego przyznano w 56 gminach 142 osobom, przeznaczając na ich wypłatę 194.752 zł. W roku 2004 pomocy w tej formie udzielono 222 osobom, a koszt tej pomocy wynosił 581.681 zł.

Podobnie, jak w latach poprzednich, żadna gmina nie przyznawała zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego. Ośrodki pomocy społecznej nie są zainteresowane realizacją tego zadania, ponieważ zapotrzebowanie na bilety jest sporadyczne. W przypadku wystąpienia takiej potrzeby przyznawany jest zasiłek celowy na bilet.

Zasiłki celowe oraz pomoc w naturze na zaspokojenie niezbędnych potrzeb bytowych, takich jak: zakup żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw, przyznano 28.956 osobom, w tym 3.353 zasiłki specjalne celowe. W stosunku 2004r. pomocą w tej formie objęto więcej o 6.396 osób, w tym o 477 więcej osób otrzymało zasiłki celowe specjalne. Koszt tej pomocy wynosił 11.055.100 zł. i był wyższy o 3.392.179 zł. niż w roku poprzednim.

Wśród osób korzystających z zasiłków celowych były także osoby opuszczające zakłady karne i areszty śledcze, a także rodziny tych osób. Ogółem pomocy udzielono 370 osobom, przyznając im zasiłki celowe na zakup odzieży, posiłków, żywności, leków, środków sanitarnych i higienicznych, remont mieszkania, dofinansowanie do zakupu opału. Osoby te korzystały również z zasiłków okresowych, głównie z powodu bezrobocia, a także ze świadczeń niepieniężnych w formie posiłków lub pobytu w placówce dla bezdomnych. Ponadto w ramach pracy socjalnej pracownicy ośrodków podejmowali także inne działania, polegające m.in. na: pomocy w uzyskaniu numeru NIP, rejestracji w PUP, złożeniu wniosku o przyznanie lokalu socjalnego, przypomnieniu o kontaktach z kuratorem, kierowaniu na leczenie odwykowe.

Na wniosek osób odbywających karę pozbawienia wolności wsparcia udzielono również ich 77 rodzinom, przyznając im zasiłki celowe na: żywność, opał, dożywianie dzieci w szkołach.

Podobnie jak w latach poprzednich, nadal żadna z gmin nie udzielała pomocy w formie zasiłków, pożyczek lub w naturze na ekonomiczne usamodzielnienie.

Poradnictwem specjalistycznym (prawnym, psychologicznym, rodzinnym) gminy objęły 5.286 rodzin, tj. o 619 osób więcej niż roku 2004. Wzrosła również liczba rodzin, którym udzielono pomocy w ramach interwencji kryzysowej, z 1.140 rodzin w 2004r. do 2.187 – w 2005r. O ponad 3.000 więcej rodzin skorzystało także z pomocy w formie pracy socjalnej: 26.476 rodzin w 2004r. i 29.614 – w 2005r.

Kolejną formą pomocy społecznej, do świadczenia której zobowiązane są gminy, jest kierowanie osób, wymagających całodobowej opieki, której nie można zapewnić w formie usług opiekuńczych, do domów pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za ich pobyt w tych domach. W 2005r. tę formę pomocy realizowało tylko 45 gmin, które łącznie skierowały do domów pomocy społecznej 249 osób, przy czym ponad połowę tych osób umieściło w dps m. Białystok. Pozostałe 44 gminy skierowały do dps od 1 do 7 osób, poza Suwałkami i Augustowem, które skierowały odpowiednio: 21 i 11 osób. Łączny koszt, który poniosły gminy z tytułu odpłatności za pobyt swoich mieszkańców w dps, wyniósł 1.778.756 zł.

W porównaniu do 2004r., w którym 9 gmin skierowało do domów pomocy społecznej 81 osób, sytuacja w tym zakresie uległa nieznacznej poprawie. Nadal jednak większość gmin w ogóle nie udziela pomocy w formie całodobowej opieki w domu pomocy społecznej lub decyzję o skierowaniu do dps podejmuje tylko w sporadycznych przypadkach.

Przyczyną takiego stanu rzeczy jest duże obciążenie finansowe gminy, która kierując mieszkańca do dps zobowiązana jest do ponoszenia odpłatności w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w dps a opłatami wnoszonymi przez osobę przebywającą w dps

i ewentualnie jego najbliższych. Niskie dochody własne osób kierowanych do dps oraz określone w ustawie wysokie progi dochodowe, po przekroczeniu których można obciążyć rodzinę sprawiają, iż główny ciężar ponoszenia kosztów utrzymania w dps spoczywa na gminie. Mając na uwadze wysokie koszty utrzymania mieszkańca w dps, od 1482 zł do 3212 zł., gminy poszukują innych rozwiązań, w tym w szczególności wskazując osobom zainteresowanym lub ich rodzinom placówki zapewniające całodobową opiekę, prowadzone przez podmioty niepubliczne w ramach działalności gospodarczej lub statutowej. Tym samym gminy nie realizują swoich ustawowych zadań, polegających na kierowaniu do domu pomocy społecznej osób wymagających całodobowej opieki, które nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Jednocześnie, gminy informując o placówkach, o których mowa wyżej, nie zważają na to, jakie warunki pobytu zapewniają te placówki i czy Wojewoda wydał zgodę na ich funkcjonowanie.

W 2005r. zgodę na prowadzenie placówki zapewniającej całodobową opiekę uzyskało 9 podmiotów.

Wartość udzielonej przez gminy pomocy w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy z zadań zleconych wyniosła w województwie 13,23 zł. (podczas, gdy w 2004r. –16,95 zł.), natomiast z zadań własnych (łącznie z dotacją na dożywianie) wynosiła 30,65 zł i pozostawała na poziomie 2004r. (w 2004r. - 30,62 zł.).

Z analizy wynika, że największe środki własne przeznaczyły na pomoc dla 1 mieszkańca gminy: Zbójna – 110,95 zł, Jeleniewo – 95,04 zł., Nowogród – 91,93 zł., najmniejsze natomiast: Śniadowo – 9,49 zł., Czyże – 13,43 zł., m. Wysokie Mazowieckie – 13,73 zł. Kobylin Borzymy – 14,61 zł.

Z powyższego wynika, że podobnie jak w latach poprzednich, poza biletami kredytowanymi oraz pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie pozostałe formy pomocy przewidziane ustawą są realizowane, chociaż w różnym zakresie w różnych gminach.

W szczególności nadal mieszkańcy województwa podlaskiego mają ograniczony dostęp do usług opiekuńczych oraz do pomocy w formie umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Nie uległa poprawie także sytuacja w zakresie efektywności pomocy w formie zasiłków okresowych. Zasiłki te, podobnie jak w 2004r., nadal przyznawane były w minimalnej wysokości, finansowanej ze środków budżetowych, poza nielicznymi gminami, które zaplanowały w swoich budżetach środki własne na ten cel.

W roku 2005 do Wojewody Podlaskiego 5 skarg dotyczących postępowania kierowników i pracowników ośrodków pomocy społecznej wobec osób ubiegających się o pomoc. Zostały one przekazane do rozpatrzenia według właściwości radom gmin. Z informacji gmin wynika, iż wszystkie skargi zostały uznane za bezzasadne.

4. Pomoc udzielana w ramach Rządowego Programu „Posiłek dla potrzebujących.

Celem Programu było wsparcie samorządów gminnych w realizacji ustawowych zadań w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom dorosłym, pozostającym w trudnej sytuacji życiowej, w szczególności starszym, chorym, niepełnosprawnym.

W ramach realizacji Programu gminy objęły pomocą łącznie 51.172 osoby, co stanowiło 4,26% ludności województwa., w tym:

- dzieci w wieku 0 – 7 lat - 6.027,
- uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów – 32.306,
- uczniowie szkół ponadgimnazjalnych – 2.788,
- osoby starsze, chore, niepełnosprawne – 5.363,
- inne osoby – 4.018.

W stosunku do liczby ludności w gminie najwięcej osób objęto dożywianiem w: Jeleniewie – 20,79, w gminie miejskiej w Hajnówce – 13,35, w Korycinie – 12,69, w Grodzisku – 12,30, Nowogrodzie – 12,08; najmniej natomiast w: gminie miejskiej Wysokie Mazowieckie – 0,81, Szumowo – 0,98, Czyżew – Osada – 1,01, Wysokie Mazowieckie – 1,11, Wizna – 1,26.

Zgodnie z założeniami Programu, główną formą pomocy był posiłek, z którego korzystało 35.516 osób. Łącznie w ciągu roku wydano 4.608.252 posiłków, z których ponad 60% to pełne obiady. Gminy, które nie posiadały odpowiednich warunków do przygotowania posiłku, oferowały jedno gorące danie lub posiłek w postaci mleka lub jogurtu oraz bułki lub kanapki. Przeciętny koszt jednego posiłku wynosił 2,40 zł.

Dowóz posiłku zapewniono tylko 334 osobom, wydając na ten cel 17.556 zł. Mając na uwadze liczbę osób starszych, chorych i niepełnosprawnych korzystających z posiłku, należy przypuszczać, iż gminy nie zorganizowały dowozu w każdym przypadku, gdy zainteresowana osoba sama nie była w stanie dotrzeć do punktu wydawania posiłków.

W przypadku braku możliwości zapewnienia posiłku lub gdy przyznanie pomocy w formie posiłku byłoby nieuzasadnione, przyznawane były zasiłki celowe na zakup posiłków

lub żywności. Zasiłki celowe przyznano 8.721 rodzinom, w których z pomocy w tej formie pośrednio korzystało 18.145 osób.

W ramach Programu podejmowane były także działania mające na celu rozwój bazy żywieniowej. W efekcie powstało 18 nowych punktów przygotowywania lub wydawania posiłków, a 11 punktów zostało zmodernizowanych.

Z informacji gmin wynika, iż nie wszystkie osoby spełniające określone w ustawie przesłanki korzystały z przewidzianych ustawą świadczeń. Poza Programem pozostało 562 osoby, z czego 49 osób z powodu braku warunków technicznych i sanitarnych do przygotowania posiłku, 306 osób z powodu niechęci rodziców i dzieci do korzystania z posiłków, a 207 osób z innych powodów.

Koszt realizacji Programu wyniósł łącznie 15.609.001 zł., w tym 9.969.061 dotacja budżetowa i 5.639.940 zł. środki własne gmin. Na posiłki wydatkowano 11.052.761 zł., na zasiłki celowe na zakup posiłków lub żywności – 3.728.061 zł, na dowóz posiłków – 17.556 zł. oraz na utworzenie i doposażenie punktów wydawania lub przygotowywania posiłków – 810.623 zł.

Warunkiem przystąpienia gminy do Programu było zapewnienie udziału środków własnych w wys. 50% kosztów. Jednakże, na uzasadniony wniosek gminy, wojewoda mógł wyrazić zgodę na zmniejszenia udziału procentowego środków własnych. Z wnioskiem takim wystąpiło 76 gmin (64% ogólnej liczby gmin). Wszystkie wnioski zostały uwzględnione. W rezultacie udział środków własnych gmin w koszcie Programu przedstawiał się następująco: 55 gmin zapewniło udział środków własnych na poziomie 50% i więcej, 69 gmin – od 20 do 50%, 7 gmin – poniżej 20%. W skali województwa udział środków własnych gmin w ogólnym koszcie realizacji Programu wyniósł 34,54%.

Poza Programem gminy udzieliły pomocy 735 w formie posiłku.

5. Pomoc osobom bezdomnym

Problem bezdomności dotyczył, podobnie jak w latach poprzednich, głównie większych aglomeracji miejskich, w szczególności Białegostoku, gdzie pomocy udzielono 328 rodzinom. Kolejne miasta, w których udzielano pomocy z powodu bezdomności to: Suwałki – 146 rodzinom, Augustów 28 - rodzinom, Łomża – 27 osobom, Bielsk Podlaski – 19 rodzinom, Zambrów – 18 rodzinom, Hajnówka – 12 rodzinom. Spośród jednostek miejsko-gminnych, najwięcej rodzin korzystało z pomocy z tego tytułu w: Choroszcy – 11, Łapach – 7, Czarnej Białostockiej, Supraślu i Wasilkowie – po 6. W

gminach wiejskich natomiast z powodu bezdomności pomocą objęto: w Filipowie – 30 rodzin (tak duża liczba osób bezdomnych wynika z faktu, iż na terenie tej gminy funkcjonuje Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych Monar-Markot), w gminie Suwałki – 6, w gminie Łomża – 5. Ogółem pomoc osobom bezdomnym świadczyły 54 gminy, przy czym w 36 gminach problem bezdomności był marginalny i dotyczył 1, 2 lub 3 osób. W pozostałych gminach zjawisko bezdomności nie wystąpiło.

Łącznie pomocą społeczną z powodu bezdomności objęto 712 osób, tj. o 54 osoby mniej niż w roku poprzednim. Główne formy pomocy to świadczenia pieniężne, pomoc rzeczowa w postaci odzieży, obuwia, leków, zapewnienie gorących posiłków i artykułów żywnościowych, a także aktywizacja zawodowa, umożliwienie uzupełnienia wykształcenia lub przekwalifikowania, pomoc w podjęciu leczenia odwykowego, bezpłatne poradnictwo specjalistyczne. Na terenie m. Łomża realizowany jest Lokalny Program „Pomocy rodzinom i osobom w zapobieganiu bezdomności”, w ramach którego 2005r. pomocy udzielono 18 rodzinom.

Schronienie - podobnie jak w roku poprzednim, zapewniały tylko 3 gminy miejskie prowadzące noclegownie - Suwałki i Zambrów oraz m. Łomża, przy czym Łomża prowadzenie noclegowni zleciła Caritas Diecezji Łomżyńskiej. Łącznie wymienione gminy dysponują 39 miejscami noclegowymi (tj. o 3 miejsca mniej niż w roku 2004.). Ponadto Gmina Piątnica uruchomiła ogrzewalnię, zapewniającą możliwość całodobowego schronienia, bez miejsc noclegowych, w okresie od listopada do kwietnia.

W bilansie potrzeb na 2006r., na konieczność utworzenie nowych noclegowni wskazały 4 gminy: Augustów, Łapy, m. Hajnówka i Szepietowo.

Podobnie jak w roku ubiegłym, gminy podjęły działania mające na celu pomoc bezdomnym w wyjściu z bezdomności. W roku 2005 umowy w postaci indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności podpisano z 34 osobami, z czego tylko 3 osoby ukończyły realizację programu. W 2004r. umowy podpisano z 19 osobami, z czego usamodzielniało się 6 podopiecznych.

Należy podkreślić, iż ogromną rolę w zakresie pomocy bezdomnym odgrywają organizacje pozarządowe prowadzące działalność w zakresie pomocy społecznej oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego oraz stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych. Wymienione podmioty niepubliczne prowadzą stacjonarne schroniska dla bezdomnych, noclegownie, jadłodajnie, punkty wydawania odzieży, punkty pomocy doraźnej, itp.

Najbardziej rozwinięta infrastruktura pomocowa funkcjonuje w Białymstoku, gdzie – podobnie jak w poprzednich latach - główny ciężar pomocy spoczywa na Caritas Archidiecezji Białostockiej, która prowadzi dom dla bezdomnych, dwie noclegownie (dla mężczyzn i dla kobiet), dom dla samotnych matek z dziećmi oraz ogrzewalnię. Poza tym w Białymstoku funkcjonuje schronisko dla bezdomnych, prowadzone przez Stowarzyszenie Penitencjarne „Patronat”. Wymienione podmioty zapewniają ogółem schronienie dla 149 osób. Biorąc pod uwagę liczbę osób, którym m. Białystok udzieliło pomocy, w różnych formach, z powodu bezdomności (328 rodzinom) ocenić należy, iż liczba tych miejsc jest niewystarczająca. Jednakże w okresie zimowym, schroniska i noclegownie, przyjmują osoby potrzebujące schronienia nawet wówczas, gdy wszystkie miejsca są wykorzystane, a ponadto uruchamiane są miejsca noclegowe w Izbie Wytrzeźwień. Caritas Archidiecezji Białostockiej planuje w 2006 roku rozbudowę domu dla bezdomnych z zamiarem powiększenia bazy noclegowej i stołówki.

Poza schronieniem Caritas świadczy pomoc w formie gorących posiłków i paczek z żywnością, odzieży, obuwia i środków higienicznych, a także pomocy lekarskiej i pielęgniarstwa. Posiłki oraz pomoc rzeczową dla bezdomnych oferują także Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia Diecezji Białostocko – Gdańskiej oraz ZO Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej, a ZO Polskiego Czerwonego Krzyża – tylko pomoc rzeczową.

W Suwałkach pomocy osobom bezdomnym udziela ZO PKPS (posiłki i pomoc rzeczowa) i ZO PCK (pomoc rzeczowa), miejscowe parafie i Caritas Diecezji Ełckiej (posiłki i pomoc rzeczowa). Ponadto całodobowe schronienie zapewnia, działający na terenie powiatu suwalskiego, w gminie Filipów, Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych prowadzony przez Monar-Markot.

W Łomży, pomoc bezdomnym zapewnia głównie Caritas Diecezji Łomżyńskiej, prowadzący noclegownię (na zlecenie miasta), jadłodajnię, świadczący pomoc lekarską i pielęgniarstwa oraz pomoc w formie odzieży, obuwia i leków. Ponadto na terenie powiatu łomżyńskiego schronienie dla bezdomnym matek z dziećmi oferuje Dom Samotnych Matek z Dziećmi Monar-Markot w Laskach, gm. Zbójna.

Podobny zakres pomocy - posiłki oraz pomoc rzeczową, świadczy Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Społecznej w Augustowie.

W pozostałych gminach miejskich, będących siedzibami powiatów, udzielaniem pomocy osobom bezdomnym zajmują się Zarządy Rejonowe PCK i PKPS, Caritas, parafie, oferując przede wszystkim gorące posiłki, paczki żywnościowe, odzież, środki czystości itp.

Ogółem na terenie województwa podlaskiego funkcjonują (prowadzone przez samorządy i podmioty niepubliczne): 3 schroniska dla bezdomnych zapewniające 236 miejsc całodobowych oraz posiłki, 4 noclegownie z 87 miejscami, 2 ogrzewalnie, 17 punktów pomocy doraźnej oraz 9 stołówek i punktów wydawania posiłków.

Działalność organizacji pozarządowych i kościelnych w tym zakresie była w 2005r. finansowo wspierana ze środków budżetu państwa w ramach Programu Osłonowego Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu Osób Bezdomnych i Zagrożonych Bezdomnością, wprowadzonego przez Ministra Polityki Społecznej w sierpniu 2005 r. Celem Programu jest przezwyciężenie zjawiska wykluczenia społecznego osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością oraz pomoc w wyjściu z sytuacji pozostawania w bezdomności lub zagrożenia bezdomnością.

Na realizację Programu Osłonowego województwo podlaskie otrzymało dotację w wysokości 94.256 zł, tj. o 15.782 zł więcej niż w roku 2004 na realizację rządowego programu „Bezdomność”. Środki te zostały przekazane, w trybie otwartego konkursu ofert, 11 organizacjom pozarządowym i kościelnym:

1. Caritas Archidiecezji Białostockiej – 26.071 zł
2. Caritas Diecezji Łomżyńskiej – 6.052 zł
3. Stowarzyszenie Wspierania Poradnictwa Obywatelskiego w Łomży – 3.957 zł
4. Stowarzyszenie Bank Żywności w Suwałkach – 3.492 zł
5. Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Społecznej w Augustowie – 6.500 zł
6. PKPS Zarząd Okręgowy w Suwałkach – 5.354 zł
7. PKPS Zarząd Okręgowy w Białymstoku – 4.423 zł
8. Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia Diecezji Białostocko – Gdańskiej – 6.052 zł
9. Stowarzyszenie Penitencjarne „Patronat” w Białymstoku – 12.570 zł
10. Dom Samotnych Matek z Dziećmi Monar-Markot w Laskach, gm. Zbójna – 9.776 zł
11. Stowarzyszenie Monar - Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych w Garbasie, Gm. Filipów – 10.009 zł.

W ramach realizacji Programu organizacje pozarządowe udzieliły pomocy 1.271 osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością (w 2004r. – 871), w tym 820 mężczyznom (w 2004r. – 480), 300 kobietom (w 2004r. – 247) i 151 dzieciom (w 2004r. – 21). Ogólna liczba odbiorców świadczonych usług socjalnych wyniosła 1.999. Podjęto również działania ukierunkowane na usamodzielnienie osób bezdomnych – min. poprzez pomoc w podjęciu pracy, znalezieniu mieszkania bądź wynajęciu stancji, w nawiązaniu kontaktów z rodziną.

6. Realizacja zadań w zakresie utrzymania i rozwoju systemu informatycznego w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej

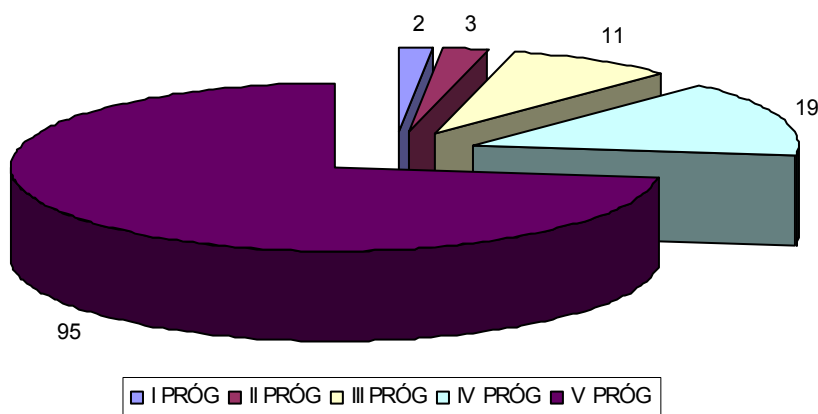
W 1997r. został powołany ogólnopolski projekt „ALSO” mający na celu informatyzację pomocy społecznej. W wyniku prac projektowych powstał zunifikowany system informatyczny POMOST.

Według stanu na koniec grudnia 2004r. system ten był wdrożony i eksploatowany w 103 jednostkach pomocy społecznej:

- Wydział Polityki Społecznej PUW - 1 instalacja
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie - 1 instalacja
- Ośrodki Pomocy Społecznej - 101 instalacji

Średni procent zgodności w skali województwa za IV kwartał 2004 wyniósł 86,65 %.

W 2005r zintensyfikowano prace instalacyjne i wdrożeniowe . Ścisła współpraca z ośrodkami pomocy społecznej i dostawcami oprogramowania, pozwoliła na wdrożenie systemu nie tylko w tych ośrodkach, w których zainstalowano program w 2004r., ale również w innych jednostkach, które wyrażały chęć pracy w systemie. Według stanu na koniec 2005r. system POMOST wdrożyło i eksploatowało, przesyłając zbiory centralne, 127 jednostek pomocy społecznej dając 96 % poziom wdrożenia, w tym wszystkie powiatowe centra pomocy rodzinie i 113 gmin. W 5 gminach POMOST nie został wdrożony. Średnia zgodność w przesyłanych danych w IV kwartale wyniosła 92,83%.

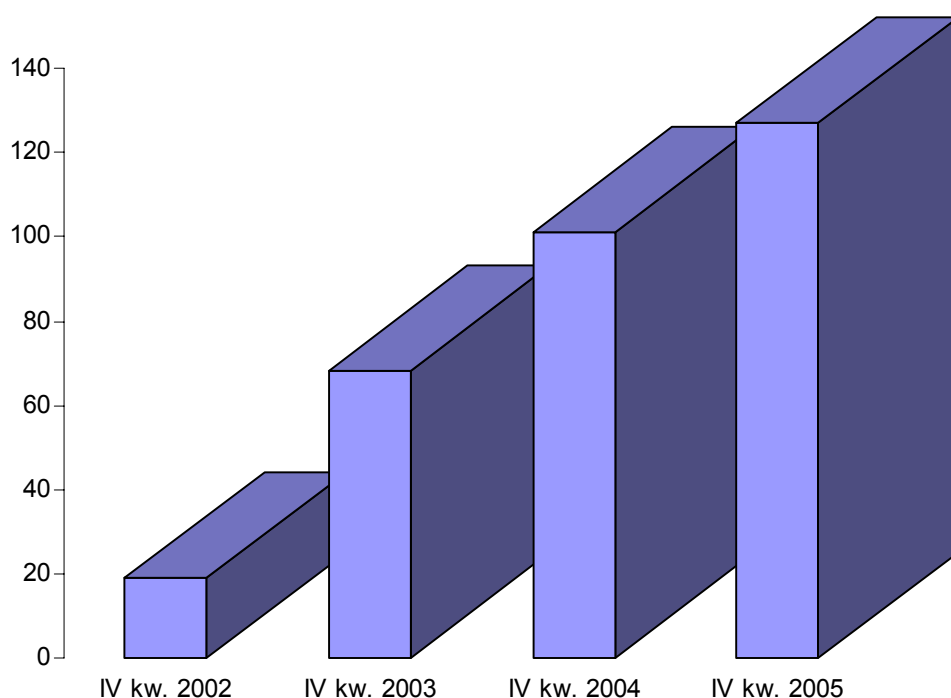

Struktura zgodności danych wg przesyłanych zbiorów centralnych w IV kw. 2005..

- I PRÓG - zgodność poniżej 20 %

- II PRÓG - zgodność w przedziale 20 - 50 %
- III PRÓG - zgodność w przedziale 50 - 75 %
- IV PRÓG - zgodność w przedziale 75 - 90 %
- V PRÓG - zgodność powyżej 90 %

Statystycznie przyrost ilościowy nowych wdrożeń uwieńczonych przesyłem zbiorów centralnych w porównaniu z IV kwartałem 2004 kształtuje się na poziomie 25,7 % z jednoczesnym przyrostem zgodności danych we wszystkich jednostkach o 6,28 %.

Struktura przyrostu wdrożeń na podstawie przesyłu zbiorów centralnych do PUW

Było to możliwe dzięki zaangażowaniu gmin w procesie wdrożenia i podniesienia jakości przesyłania danych.. Znaczny wpływ na podniesienie wyników miało dofinansowanie tego zadania ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Dotacja na to zadanie (łącznie ze środkami „za” pracę w systemie) wyniosła 220.968 zł. Środki te przeznaczone zostały przede wszystkim na instalacje i szkolenia wdrożeniowe oraz modernizację starego sprzętu i zakup niezbędnych urządzeń.

Pozostałe ośrodki pomocy społecznej rozpoczęły prace wdrożeniowe. Zbiorów centralnych z tych jednostek należy spodziewać się po I kwartale 2006r.

W 2005 na stronie internetowej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego została umieszczona witryna internetowa, której zadaniem jest informowanie podległe jednostki o zmianach i nowelizacjach oprogramowania. Stanowi medium łączności pomiędzy Wojewódzkim Administratorem Systemu o jednostkami pomocy społecznej.

7. Domy pomocy społecznej

Na koniec grudnia 2005r. na terenie województwa funkcjonowały 22 domy pomocy społecznej, przeznaczone dla osób:

- w podeszłym wieku – 4 domy, zapewniające 86 miejsc,
- przewlekle somatycznie chorych – 9 domów - 1019 miejsc,
- przewlekle psychicznie chorych – 3 domy – 535 miejsc
- niepełnosprawnych intelektualnie dorosłych – 1 dom – 110 miejsc,
- niepełnosprawnych intelektualnie dzieci i młodzieży – 5 domów – 543 miejsca.

Wymienione domy pomocy społecznej prowadzone były przez samorządy powiatowe oraz przez podmioty niepubliczne. Do samorządów powiatowych należało 15 domów, w tym wszystkie (9) dla osób przewlekle somatycznie chorych, a także 1 – dla osób w podeszłym wieku, 3 – dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz po 1 dla osób w podeszłym wieku, dla osób przewlekle psychicznie chorych i dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.

Podmioty niepubliczne – Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi, Caritas Diecezji Łomżyńskiej, Zarząd Okręgowy Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej i Zarząd Główny Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej oraz Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Zdzisław Konikowski – prowadziły 6 domów(w tym 5 na zlecenie powiatów): po 2 domy dla osób w podeszłym wieku, dla osób przewlekle psychicznie chorych i dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie.

W stosunku do 2004r. liczba domów zmniejszyła się o 1, ale jest to jedynie wynik zmian organizacyjnych, w wyniku których z 2 domów – DPS w Jałówce i DPS w Łażniach - powstał Dom Pomocy Społecznej w Jałówce z Filią w Łażniach.

Zmniejszyła się natomiast łącznie o 27 - rzeczywista liczba miejsc w domach pomocy społecznej prowadzonych przez samorządy powiatowe, z 2.320 w 2004r. do 2293 w 2005r., przy czym w DPS w Białowieży zlikwidowano 21 miejsc, w DPS w Siemiatyczach – 10 miejsc, natomiast w DPS w Mocieszach przybyły 4 miejsca. Decyzje o zmniejszeniu miejsc podjęte zostały w ramach działań dostosowujących domy do obowiązującego standardu.

Analizując wykorzystanie miejsc w domach pomocy społecznej, stwierdzić należy, iż utrzymuje się, zapoczątkowana w 2004r. zmianą systemu finansowania domów, praktyka gmin, polegająca na ograniczaniu dostępności mieszkańców do całodobowej opieki w dps. Świadczy o tym systematyczny spadek liczby mieszkańców w domach pomocy społecznej (wg. stanu na 31 grudnia): 2003r. – 2305 osób, 2004r. – 2244 osoby, 2005r. – 2218 osób oraz zwiększająca się liczba wolnych miejsc w domach: w 2004r.- 69, w 2005 – 78. Nie dotyczy to oczywiście wszystkich domów. W domach dla przewlekle psychicznie chorych oraz dla niepełnosprawnych intelektualnie dorosłych, na koniec grudnia 2005r. przebywało łącznie o 11 osób więcej niż liczba miejsc, a na umieszczenie oczekiwało 44 osoby. Wolne miejsca występowały natomiast w domach: dla przewlekle somatycznie chorych – 51 miejsc, dla osób w podeszłym wieku – 17, dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 10 miejsc. Na wykorzystanie miejsc miało wpływ nie tylko przeznaczenie domu, ale również jego lokalizacja. W domach pomocy społecznej w Białymstoku i Suwałkach, przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych, wszystkie miejsca były w pełni wykorzystane, a na przyjęcie na koniec grudnia 2005r. oczekiwało odpowiednio 46 i 18 osób.

Mając na uwadze utrzymujące się od wielu lat zapotrzebowanie na miejsca w domach dla osób z zaburzeniami psychicznymi, powiat białostocki postanowił zmienić, od 1.01.2006r., przeznaczenie 2 domów dla osób przewlekle somatycznie chorych - w Jałowie i Czerewkach – na domy dla przewlekle psychicznie chorych.

W 2005 r. w domach pomocy społecznej prowadzono działania mające na celu realizację programów naprawczych i dostosowanie zakresu i poziomu świadczonych usług do obowiązującego standardu. Były one finansowo wspierane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, które na realizację programów naprawczych przekazało dotację celową z budżetu państwa w kwocie przekazało 467.925 zł. Środki te zostały wydatkowane na: zainstalowanie systemu alarmowo–przyzywowego (w 8 domach) i alarmowo-przeciwpożarowego (w 3 domach), przystosowanie łazienek do potrzeb osób niepełnosprawnych (w 6 domach), zniesienie barier architektonicznych (w 3 domach), modernizację i wyposażenie pokoi (w 13 domach), na rehabilitację i zajęcia terapeutyczne (w 7 domach).

W efekcie, na koniec grudnia 2005r., sytuacja w zakresie osiągnięcia standardowych wymogów, przedstawiała się następująco:

- Dom Pomocy Społecznej w Suwałkach - osiągnął wszystkie wymagane standardy poza wskaźnikiem zatrudnienia pracowników w zespole terapeutyczno-opiekuńczym,
- w DPS w Łomży (dla osób w podeszłym wieku) – brak jest jedynie pracownika

- socjalnego oraz zapewnienia wymaganego dostępu do psychologa i psychiatry,
- w 8 domach - w Łomży w domu dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, w Augustowie przy ul. Studziennej, w Tykocinie, w Mocieszach, w Brańsku, w Kozarzach, w Garbarach, w Białowieży – do osiągnięcia standardu brak jest: wskaźnika zatrudnienia pracowników w zespole terapeutyczno-opiekuńczym, wymaganej liczby pracowników socjalnych (2 na 100 mieszkańców) oraz dostatecznego dostępu do psychologa i psychiatry,
 - w 10 domach, poza koniecznością zwiększenia zatrudnienia oraz zapewnienia wymaganego dostępu do usług psychologa i psychiatry, niezbędne jest ponadto:
 - zniesienie barier architektonicznych (w Jałowie z Filią w Łązniach, Sejnach, Czerewkach, w Białymstoku przy ul. Świerkowej) w tym zainstalowanie windy (w Grajewie, w Jałowie z Filią w Łązniach, w Sejnach, w Starzynie, w Augustowie przy ul. 3-Maja, Uhowie),
 - zainstalowanie systemów przyzywowo-alarmowego i alarmowo-przeciwpożarowego (w Jałowie z Filią w Łązniach, w Starzynie),
 - zapewnienie mieszkańcom wymaganych pomieszczeń (w Jałowie z Filią w Łązniach, w Sejnach),
 - zapewnienie pokoi mieszkalnych odpowiadających wymaganym normom powierzchniowym, (w Jałowie z Filią w Łązniach, w Sejnach, w Augustowie przy ul. 3-Maja),
 - zapewnienie wymaganych warunków sanitarnych (w Choroszczy, w Grajewie, w Jałowie z Filią w Łązniach, Sejnach, w Białymstoku przy ul. Świerkowej),
 - dostosowanie do standardowych wymogów żywienia i organizacji posiłków (w Białymstoku przy ul. Baranowickiej, w Czerewkach).
 - 2 domy (w Mońkach i Siemiatyczach), usytuowane odpowiednio w jednorodziennym domu mieszkalnym i zabytkowym budynku poklasztornym, nie spełniają większości obowiązujących norm, przy czym w DPS w Mońkach osiągnięto standard w zakresie stanu zatrudnienia pracowników terapeutyczno – opiekuńczych.

Jak z powyższego wynika, żaden z domów nie spełnia wymogów w zakresie zatrudnienia. Docelowy wskaźnik zatrudnienia pracowników terapeutyczno – opiekuńczych osiągnęły jedynie 2 niewielkie domy przeznaczone dla osób w podeszłym wieku – w Mońkach i Łomży, nie zapewniając jednakże mieszkańcom usług pracownika socjalnego oraz stałego dostępu do psychologa i psychiatry. Należy jednak zauważyć, że standardowy wskaźnik określony dla tego typu domu jest najniższy i wynosi – 0,4. W pozostałych typach

domów docelowy wskaźnik wynosi:

- w domach dla osób przewlekle somatycznie chorych - 0,6,
- w domach dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 0,5,
- w domach dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 0,6.

Wg. stanu na koniec grudnia 2005r. wskaźnik zatrudnienia pracowników terapeutyczno–opiekuńczych w poszczególnych domach był bardzo zróżnicowany i oscylował pomiędzy 0,31 a 0,56, przy czym: w domach dla osób w podeszłym wieku wynosił od 0,25 do 0,46, w domach dla osób przewlekle somatycznie chorych – od 0,29 do 0,48, w domach dla osób przewlekle psychicznie chorych – od 0,26 do 0,41, w domu dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie - 0,32, w domach dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – od 0,26 do 0,58.

Z analizy realizowanych w domach programów naprawczych wynika, że obowiązujący standard zostanie osiągnięty do końca 2006r. Nie dotyczy to jednak DPS w Mońkach i DPS Siemiatyczach. Z uwagi na stan techniczny i warunki lokalowe obiektów, w których wymienione domy są usytuowane, nie jest możliwe zapewnienie mieszkańcom tych domów standardowych warunków bytowych, w związku z czym powiaty moniecki i siemiatycki.

W 2005r. średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w domu pomocy społecznej wynosił od 3.212 zł. w DPS w Białymstoku (dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie) do 1.482 zł. w DPS w Mocieszach. Dom Pomocy Społecznej w Białymstoku był „najdroższym” domem także w 2004r., w którym średni miesięczny koszt utrzymania wynosił 3.081 zł. Najniższy koszt utrzymania w dps w 2004r. wynosił 1.282 zł. i dotyczył DSP w Jałowie.

Na utrzymanie mieszkańców domów pomocy społecznej, skierowanych do dps przed 1.01.2004 r., powiaty otrzymały w 2005r. dotację z budżetu państwa w wysokości 32.620.171 zł. Na koniec grudnia 2005r. liczba tych mieszkańców wynosiła 1989 tj. o 186 osób mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego.

8. Środowiskowe domy samopomocy

W 2005r. powstała kolejna placówka oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi - Środowiskowy Dom Samopomocy w Suwałkach. W rezultacie, wg. stanu na 31.12.2005r. w województwie podlaskim funkcjonowało 10 środowiskowych domów

samopomocy, prowadzonych przez gminy jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej. Zwiększyła się również – o 54 – łączna liczba miejsc w tych placówkach: 25 miejsc przybyło wraz z uruchomieniem ŚDS w Suwałkach, po 5 miejsc - w ŚDS w Augustowie, Białymstoku, Bielsku Podlaskim, Hajnówce i Łomży, 3 - w Grajewie i 1 - w Mońkach.

Łącznie, środowiskowe domy samopomocy dysponowały na koniec grudnia 2005r. 267 miejscami. Na 2006 r. planowany jest wzrost o kolejne 5 miejsc.

W 2005r. w placówkach tych umieszczono łącznie 79 osób. Na koniec grudnia 2005r. w placówkach tych przebywało łącznie 264 osoby, w tym 79 osób umieszczonych w 2005r. W stosunku do roku 2004 liczba osób korzystających z usług śds wzrosła o 45.

Potrzeby w tym zakresie nie są w pełni zaspokojone. Na 31.12.2005r. na przyjęcie do śds oczekiwało 15 osób. Jak wynika z bilansu potrzeb na 2007r. żadna z gmin nie planuje utworzenia środowiskowego domu samopomocy.

Pomoc i wsparcie osobom psychicznie chorym i niepełnosprawnym intelektualnie świadczy również placówka o zasięgu ponadgminnym – Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi w Lipniaku, prowadzona przez powiat suwalski, w ramach realizacji zadania z zakresu administracji rządowej. Ośrodek ten dysponuje 36 miejscami.

Z dniem 01.01.2006r. powstał kolejny taki ośrodek w Hajnówce, na bazie Środowiskowego Domu Samopomocy. Aktualnie funkcjonują więc 2 powiatowe ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, z łączną liczbą 76 miejsc.

9. Opieka nad dzieckiem i rodziną

Pomoc rodzinie mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań oraz dziecku z tej rodziny, z uwagi na brak w gminie jednostek specjalistycznego poradnictwa oraz niedostateczne zatrudnienie specjalistów w ośrodkach pomocy społecznej (ośrodki zatrudniają zaledwie 7 specjalistów pracy z rodziną oraz 6 specjalistów pracy socjalnej i ani jednego konsultanta ani radcy prawnego) opiera się głównie na pracy socjalnej, prowadzonej przez pracowników socjalnych. Pomocy tej wymagają w szczególności rodziny, w których występuje alkoholizm, narkomania oraz przemoc w rodzinie.

Istotną rolę we wspieraniu rodzin dotkniętych alkoholizmem odgrywa dobra współpraca ośrodków pomocy społecznej z gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych. W większości ośrodków pracownicy czynnie uczestniczą w pracach komisji - są członkami tych komisji lub ich przewodniczącymi. Jednym z głównych celów współpracy

jest wymiana informacji o sytuacji osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholowym. Podejmowane są działania polegające na zdiagnozowaniu tych środowisk oraz wypracowaniu różnych form pomocy mających na celu przede wszystkim zapobieganie występowaniu przemocy w tych rodzinach. Ośrodki kierują wnioski osób nadużywających alkoholu do GKRPA o podjęcie leczenia odwykowego. Szeroką pomocą obejmowane są dzieci z tych rodzin. Ośrodki, wspólnie z Gminnymi Komisjami, organizują wypoczynek zimowy i letni oraz różne imprezy okolicznościowe dla dzieci z rodzin dotkniętych alkoholem.

W przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie, pracownik socjalny zobowiązany jest wdrożyć procedurę „Niebieska Karta”. Procedura ta jest jednak stosowana zbyt rzadko, mimo iż w stosunku do 2004r. wzrosła liczba ośrodków, w których sporządzane były „Niebieskie karty” – z 25 do 42 - oraz liczba przeprowadzonych interwencji – z 293 do 462. Do efektów stosowania procedury „Niebieskiej Karty”, wg. oceny ośrodków pomocy społecznej, należy zaliczyć w szczególności:

- rozpoczęcie postępowania karnego wobec sprawcy przemocy w rodzinie,
- skierowanie sprawcy przemocy w rodzinie nadużywającego alkoholu do GKRPA,
- udzielanie wsparcia materialnego, poradnictwa specjalistycznego i pracy socjalnej ofiarom przemocy w rodzinie,

Należy jednakże zauważyć, że pomimo kampanii medialnych, mających na celu zwiększenie świadomości osób dotkniętych przemocą, w dalszym ciągu czują się one winne wydarzeń, które mają miejsce w ich domach. Niechętnie o tym mówią, a temat przemocy w rodzinie określany jest jako wstydlivy. Bardzo często interwencje miały charakter typowo pouczający, gdyż członkowie rodzin nie wyrażali zgody na założenie „Niebieskich Kart” lub wycofywali złożone skargi.

Rodzinom dotkniętym przemocą oraz innymi dysfunkcjami fachową pomoc, w formie poradnictwa specjalistycznego oraz dostępnego przez całą dobę schronienia, powinny zapewniać ośrodki interwencji kryzysowej, do prowadzenia których zobowiązane są powiaty. W województwie podlaskim funkcjonuje 6 takich ośrodków w 5 powiatach (po 1 w Białymstoku, Suwałkach, powiecie białostockim i suwalskim oraz 2 w powiecie monieckim), tj. o 2 więcej niż w 2004r. Łącznie OIK- i dysponują 54 miejscami. W 2005r. z usług OIK skorzystało ogólnie 4334 osoby, w tym z poradnictwa 4145 osób, zaś ze schronienia 189 osób.

Istotną rolę w tym zakresie odgrywa „Punkt Interwencji Kryzysowej dla dziewcząt i kobiet w niepożądanym ciąży”, funkcjonujący w Ośrodku Adopcyjno–Opiekuńczym w Białymstoku. W Punkcie tym pomoc i wsparcie uzyskują kobiety w trudnych sytuacjach

życiowych, poprzez działania terapeutyczne, socjalne i prawne umożliwiające powrót do równowagi i wyjście z kryzysu. W 2005r. trzy osoby korzystające z Punktu zatrzymały przy sobie swoje dzieci i unormowały swoją sytuację życiową.

Ośrodek Adopcyjno–Opiekuńczy w Białymstoku udziela także porad w zakresie opieki nad dzieckiem oraz prowadzi terapię rodzinną. Z poradnictwa Ośrodka Adopcyjno–Opiekuńczego w różnych sprawach w 2005r. skorzystało 348 rodzin.

Na uwagę zasługuje, działający przy Pogotowiu Opiekuńczym w Białymstoku Zespół Pomocy Dziecku i Rodzinie, w skład którego wchodzi: Punkt Konsultacji Pedagogiczno–Psychologicznej, Klub Środowiskowy oraz Punkt Pomocy Kryzysowej. Jest to placówka, która nie tylko oferuje doradztwo pedagogiczne, ale prowadzi również zajęcia terapeutyczne, mediacje rodzinne oraz terapię indywidualną i rodzinną.

Poradnictwo rodzinne, w ograniczonym zakresie realizowane jest także w 5 powiatach, zatrudniających 7 specjalistów pracy z rodziną. Ponadto w powiecie monieckim funkcjonuje jednostka specjalistycznego poradnictwa rodzinnego.

Istotną pomoc rodzinom świadczą placówki opiekuńczo–wychowawcze wsparcia dziennego, zapewniając ich dzieciom pomoc w nauce, organizację czasu wolnego oraz rozwój zainteresowań. Są to świetlice, w tym świetlice socjoterapeutyczne, kluby, ogniska wychowawcze i inne formy wsparcia dziennego, prowadzone przez samorzady gminne oraz inne podmioty: parafie, zgromadzenia zakonne, organizacje kościelne, organizacje społeczne i stowarzyszenia. Spośród wymienionych placówek tylko 10 jest wpisanych do rejestru wojewody. W 2005r. dysponowały one 445 miejscami.

Dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej zapewnia się opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo–wychowawczej, wspieranych przez ośrodki adopcyjno – opiekuńcze. Jest to zadanie własne powiatu.

A. Rodziny zastępcze

W roku 2005 w województwie podlaskim funkcjonowało 1.059 rodzin zastępczych (w 2004r. – 1.013), w których umieszczonych było 1.550 dzieci (w 2004 – 1.451). W stosunku do roku 2004 liczba rodzin wzrosła o 46, wzrosła też liczba umieszczonych w nich dzieci o 99. Nadal wśród rodzin zastępczych dominują rodziny spokrewnione z dzieckiem, których w 2005 r. było 932.

Odnotowano również wzrost liczby rodzin zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem. W

2005r. utworzona została specjalistyczna rodzina zastępcza, w której umieszczono 3 dzieci, wzrosła do 5 liczba rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego dla 28 dzieci (w stosunku do 2004r. przybyło 2 rodziny) oraz powstała druga rodzina zawodowa wielodzietna (na koniec 2005. w rodzinach wielodzietnych przebywało 7 dzieci).

W 2005 roku powiaty kontynuowały szkolenie rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem; przeszkoliły 34 rodziny. Szkolenia realizowane były według programów: „PRIDE”, „Rodzina”, „Dziecko czeka...”, zatwierdzonymi przez Ministerstwo Polityki Społecznej. Ponadto zorganizowano szkolenia dla 245 rodzin spokrewnionych z dzieckiem. Szkolenia przeprowadzano programem PRIDE” bądź programami indywidualnymi.

Mając na uwadze liczbę dzieci przebywających w stacjonarnych placówkach opiekuńczo – wychowawczych, o czym mowa dalej, zakres rodzinnej opieki zastępczej należy ocenić jako niewystarczający.

B. Placówki opiekuńczo–wychowawcze

Wg. stanu na koniec 2005r. do rejestrów prowadzonych przez Wojewodę Podlaskiego było wpisanych 26 placówek opiekuńczo-wychowawczych i 4 ośrodki adopcyjno-opiekuńcze.

Uwzględniając typ i specyfikę działań placówek w województwie było:

- 5 placówek socjalizacyjnych (w tym jedna niepubliczna),
- 4 rodzinne domy dziecka,
- 8 placówek wielofunkcyjnych łączących różne zakresy działania, w tym 6 placówek socjalizacyjno–interwencyjnych (2 placówki wielofunkcyjne powstały w wyniku przekształceń: DDz. w Supraślu i PO w Białymstoku) i 2 placówki niepubliczne łączące m.in. interwencję, hostel, wsparcie dzienne,
- 9 placówek wsparcia dziennego.

W porównaniu do 2004r. stan liczbowy całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych nie uległ zmianie. W 2005r. powstał wprawdzie nowy, kolejny, rodzinny dom dziecka w Białymstoku, ale w tym samym roku zlikwidowany został Rodzinny Dom Dziecka w Szczebrze. Ponadto, do wojewódzkiego rejestru placówek wpisany został Środowiskowy Dom Rodzinny „Nasz Dom” w Białymstoku, ale placówka ta funkcjonowała w środowisku lokalnym już w latach poprzednich.

Nadal największą liczbą placówek dysponuje miasto Białegostoku, gdzie samorząd miasta prowadzi 2 placówki socjalizacyjne, 1 wielofunkcyjną oraz 2 placówki rodzinne, a

ponadto funkcjonują 2 wielofunkcyjne placówki niepubliczne: 1 prowadzona przez zgromadzenie zakonne i 1 - przez stowarzyszenie.

Placówki całodobowe na koniec grudnia 2005r. posiadały łącznie 661 miejsc, w tym 22 miejsca w placówkach rodzinnych i 639 w pozostałych. Liczba miejsc w poszczególnych placówkach wynosiła: w placówkach rodzinnych od 4 do 8, w pozostałych placówkach – od 30 w powiecie suwalskim do 85 w Białymstoku. Placówki wsparcia dziennego dysponowały 445 miejscami.

Liczba dzieci w placówkach całodobowych, wg. stanu na 31.12.2005r., wynosiła 829 i znacznie przekroczyła liczbę miejsc w tych placówkach – o 168 osób.

W 2005r. w placówkach umieszczono 491 dzieci, o 32 dzieci mniej niż w roku poprzednim. Przyczyny umieszczenia ich w placówce to: alkoholizm – 166 dzieci, niewydolność wychowawcza rodziców – 121 dzieci, demoralizacja rodziców – 103 dzieci choroba rodziców – 41 dzieci, ubóstwo – 21 dzieci, sieroctwo – 14 dzieci, w tym 6 pełnych sierot, bezrobocie - 12 dzieci. Z powodu innych przyczyn tj.: znęcanie się nad dzieckiem, pobyt w areszcie umieszczono 10 dzieci.

Rodzice (przynajmniej jedno) 431 wychowanków, tj. 60% ogółu wychowanków, mają ograniczoną władzę rodzicielską, a rodzice (przynajmniej jedno z rodziców) 92 wychowanków – 8%, są pozbawieni władzy rodzicielskiej. Najczęstszą przyczyną pozbawienia władzy rodzicielskiej są: alkoholizm (w przypadku 136 wychowanków, 0 101 więcej niż w roku 2004) oraz niewydolność wychowawcza (dot. 75 wychowanków, o 60 wychowanków więcej).

Formalną podstawę skierowania do placówki większości - 449 - dzieci stanowiły orzeczenia sądów, w tym: wydanych w oparciu o ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich – 100 dzieci i ze spraw opiekuńczych – 349 dzieci. Na wniosek opiekunów umieszczono w placówkach 22, a w trybie interwencyjnym (na swoją prośbę, ucieczka z domu, wniosek ops-u) – 20 dzieci.

Pobyt dziecka w placówce całodobowej powinien mieć charakter przejściowy – do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej. W placówkach socjalizacyjnych, w ciągu 2005 przebywało 638 dzieci, w tym 31 % wychowanków przebywało w placówce ponad 3 lata. W placówkach rodzinnych natomiast 8 dzieci (na 16 wychowanków) przebywało w tych placówkach 3 lata i dłużej. Najtrudniejsza sytuacja występuje w placówkach interwencyjnych, w których na 175 wychowanków, 47 przebywało dłużej niż 6 miesięcy, podczas gdy pobyt tych wychowanków powinien trwać nie

dłużej niż 3 miesiące (przedłużenie pobytu do 6 miesięcy może nastąpić jedynie wówczas, gdy toczy się postępowanie sądowe w sprawie uregulowania sytuacji prawnej dziecka).

Na umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego na koniec 2005r. oczekiwano 10 dzieci, z których 7 dzieci oczekiwano nie dłużej niż miesiąc, zaś 3 dzieci do 1 miesiąca. Ponadto 3 dzieci oczekiwano na miejsce w placówce interwencyjnej, w tym 2 dzieci – do 2 miesięcy, a 1 – ok.1 roku.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze, podobnie jak domy pomocy społecznej, zobowiązane są do końca roku 2006 osiągnąć obowiązujący standard. W tym celu placówki opracowały i realizują programy naprawcze. Na przestrzeni lat 2000-2005 przeprowadzono szereg remontów pomieszczeń, organizowano aneksy kuchenne, pokoje odwiedzin, sale terapeutyczne, pomieszczenia do wypoczynku i zajęć sportowych. Jednak biorąc pod uwagę liczbę wychowanków przebywających w placówkach liczba aneksów kuchennych, pomieszczeń do wypoczynku i cichej nauki jest niewystarczająca.

Aktualnie wymaganych standardów w zakresie warunków bytowych nie spełnia 10 placówek: „Nasz Dom: Dobry Pasterz” w Białymstoku, Dom Dziecka w Białowieży, Pogotowie Opiekuńcze w Białymstoku, Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza „Opoka” w Wasilkowie, Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w Suwałkach, Dom Dziecka im. Janusza Korczaka w Krasnem, Dom Dziecka w Pawłowie, Dom Dziecka Nr 2 w Białymstoku, Dom Dziecka w Supraślu oraz Środowiskowy Dom Rodzinny „Nasz Dom” w Białymstoku.

Znacznie liczniejsza grupa placówek nie spełnia standardu w zakresie liczby przebywających w placówce wychowanków: obowiązująca norma - 30 wychowanków. W województwie podlaskim tylko 6 placówek osiąga standard w tym zakresie (4 rodzinne domy dziecka oraz Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza „Opoka” w Wasilkowie, „Nasz Dom: Dobry Pasterz” w Białymstoku). W pozostałych placówkach liczba wychowanków znacznie przekracza przewidziany wskaźnik, co w istotny sposób utrudnia realizację procesu opiekuńczo-wychowawczego.

Celem zmniejszenia liczby dzieci w placówkach prowadzona jest przede wszystkim praca z rodzinami naturalnymi dzieci w kierunku stworzenia możliwości powrotu dzieci do ich naturalnego środowiska, bądź też zastępczego środowiska rodzinnego. W 2005r., w wyniku tych działań 128 wychowanków wróciło do rodzin naturalnych (w 2004r.-153 dzieci), dla 38 znaleziono rodziny zastępcze (w 2004r. – dla 23 dzieci), przysposobiono 47 dzieci, w tym 25 wychowanków adoptowano za granicą (w 2004r. przysposobiono 33 dzieci, w tym 9 – w ramach adopcji zagranicznej), 1 dziecko umieszczono w placówce rodzinnej (w

2004r. – 5 dzieci).

Wychowankowie, którzy pozostają w placówkach do osiągnięcia pełnoletności, przygotowani są do samodzielności życiowej. Bardzo istotnym elementem tego procesu, poza pracą wychowawczą, jest stwarzanie warunków zbliżonych do naturalnego środowiska, poprzez umieszczanie dorastającej młodzieży w mieszkaniach usamodzielnienia. Mieszkania te są organizowane po to, aby wychowankowie nauczyli się, jak samodzielnie funkcjonować po opuszczeniu placówki, tj. prowadzenia gospodarstwa domowego, racjonalnego gospodarowania domowym budżetem, załatwiania spraw urzędowych, samodzielnego podejmowania decyzji i ponoszenia za nie odpowiedzialności.

Na terenie województwa podlaskiego istnieje 15 takich mieszkań, funkcjonujących zarówno w strukturze placówek, jak i w środowisku otwartym. Ogółem mieszkania te dysponują 61 miejscami, w tym 7 mieszkań - 29 miejsc - znajduje się na terenie placówek (Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo–Wychowawcza w Łomży – 8 miejsc, Dom Dziecka w Supraślu – 7 miejsc, Dom Dziecka Nr 2 w Białymstoku – 8 miejsc). Pozostałe 8 mieszkań, utworzone poza placówkami, dysponują 32 miejscami (dla wychowanków: Domu Dziecka Nr 1 w Białymstoku – 3 mieszkania o łącznej liczbie 17 miejsc, Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo–Wychowawczej w Łomży – 1 mieszkanie dwuosobowe, Domu Dziecka Białowieży – 2 mieszkania dla 6 osób, Domu Dziecka w Zambrowie – 2 mieszkania dla 7 wychowanków). Łącznie ww. mieszkaniach w 2005r. przebywało 57 wychowanków.

Z uwagi na funkcje wychowawcze, jakie spełnia ta forma pracy z młodzieżą, możliwość zamieszkania w mieszkaniu usamodzielnienia przed opuszczeniem placówki, należałoby zapewnić wszystkim wychowankom.

C. Ośrodki adopcyjno-opiekuńcze

Na terenie województwa podlaskiego, w miastach będących powiatami nadal działają 4 ośrodki adopcyjno–opiekuńcze: w Białymstoku, Suwałkach oraz 2 w Łomży, w tym 1 niepubliczny. W stosunku do 2004r. sytuacja w tym zakresie nie uległa zmianie.

Ośrodki adopcyjno–opiekuńcze pełnią funkcję diagnostyczno-konsultacyjną, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka, pełnienia funkcji rodziny zastępczej i placówki rodzinne. Zadaniem ich jest także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób prowadzących

rodziny zastępcze i placówki rodzinne oraz rodziców naturalnych dzieci objętych tymi formami opieki. Białostocki Ośrodek prowadzi ponadto Wojewódzki Bank Danych o dzieciach zakwalifikowanych do przysposobienia i rodzinach zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka. Ośrodek Adopcyjno–Opiekuńczy w Białymstoku i Ośrodek Adopcyjno–Opiekuńczy w Suwałkach współpracują z placówkami rodzinnymi w zakresie okresowej oceny sytuacji wychowanków oraz udzielają pomocy w opracowywaniu indywidualnych planów pracy z dzieckiem.

W powiatach, w których nie ma ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, szkoleniem kandydatów na rodziców zastępczych oraz kandydatów do prowadzenia innych zastępczych form opieki rodzinnej, zajmują się powiatowe centra pomocy rodzinie (powiaty: białostocki, bielski, hajnowski, siemiatycki, sokólski, suwalski, wysokomazowiecki) lub jeden z funkcjonujących w województwie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (OAO w Łomży świadczył usługi powiatom: łomżyńskiemu, zambrowskiemu, grajewskiemu i kolneńskiemu; OAO w Suwałkach – powiatom: sejneńskiemu i augustowskiemu). W powiecie monieckim zadania w tym zakresie nie są realizowane.

D. Pomoc na usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze

Pomoc ta obejmuje:

- 1/ pomoc pieniężną na usamodzielnienie,
- 2/ pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki,
- 3/ pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- 4/ pomoc w uzyskaniu zatrudnienia,
- 5/ na zagospodarowanie w formie rzeczowej.

Pomocy, o której mowa w pp. 1 i 2 udziela powiat właściwy ze względu na miejsce pobytu dziecka przed umieszczeniem w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej, natomiast do udzielania pomocy w pozostałych formach zobowiązany jest powiat na terenie, którego osiedli się usamodzielniony wychowanek.

W roku 2005 pomoc pieniężną na usamodzielnienie otrzymało 14 wychowanków rodzin zastępczych i 11 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, tj. odpowiednio o 10 i 13 mniej niż w roku 2004.

Pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki otrzymało 589 osób z rodzin zastępczych

i 184 osób z placówek opiekuńczo-wychowawczych. W stosunku do 2004r. pomoc w tej formie uzyskało o 10 osób mniej z rodzin zastępczych i o 22 osoby więcej z placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej otrzymało 63 wychowanków w rodzinach zastępczych i 38 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, podczas gdy w 2004r. z pomocy tej skorzystało 79 osób z rodzin zastępczych i 52 – z placówek opiekuńczo-wychowawczych.

W 2005r. na pomoc usamodzielnianym wychowankom rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych powiaty wydatkowały: na pomoc pieniężną – 117.254zł., na kontynuowanie nauki – 3.522.461 zł., na pomoc w formie rzeczowej – 343.595 zł.

Natomiast w 2004r. na pomoc usamodzielnianym wychowankom rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych powiaty wydatkowały: na pomoc pieniężną – 240.496 zł., na kontynuowanie nauki – 3.464.569 zł., na pomoc w formie rzeczowej – 456.537 zł.

Pomocy w zakresie zapewnienia warunków mieszkaniowych udzielono zaledwie 2 wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i 9 – opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze, przy czym 8 wychowanków zamieszkało w mieszkaniach chronionych.

Dla porównania, w 2004r. pomocy w zakresie zapewnienia warunków mieszkaniowych udzielono 5 wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i 7 – opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze. Pomoc ta polegała na umożliwieniu zamieszkania w mieszkaniach chronionych.

Nadal funkcjonuje tylko 6 mieszkań chronionych prowadzonych przez: powiat białostocki (3 mieszkania- 10 miejsc), m. Białystok (1 mieszkanie- 3 miejsca) i m. Suwałki (2 mieszkania- 5 miejsc).

Powiaty, podobnie jak w latach poprzednich udzielały także pomocy wychowankom opuszczającym: specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze (2 – pomoc pieniężna, 6 – na kontynuowanie nauki, 2 – pomoc rzeczowa), młodzieżowe ośrodki wychowawcze (1 – pomoc pieniężna, 22 – na kontynuowanie nauki, 5 – pomoc rzeczowa oraz zakłady poprawcze (4 – pomoc pieniężna na usamodzielnienie, 14 – na kontynuację nauki, 9 – pomoc rzeczowa).

Pomoc w zatrudnieniu, w 2005r. otrzymało tylko 2 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych (w 2004r. - 5).

Wszystkie powiaty, w większym lub mniejszym zakresie, monitorują sytuację osób usamodzielnionych po opuszczeniu przez nich rodziny zastępczej, bądź placówki.

W niektórych przypadkach brak jest jednak możliwości monitoringu ich sytuacji życiowej (wychowankowie wyjechali za granicę, zmienili miejsce zamieszkania nie pozostawiając żadnej informacji o aktualnym miejscu pobytu).

W większości powiatów nie są tworzone programy pomocy dziecku i rodzinie.

Programy takie opracowane zostały jedynie przez:

- Powiat Augustowski pn. „Program Polityki Prorodzinnej Powiatu Augustowskiego. „Harmonogram realizacji zadań”.
- W Białymstoku placówki opiekuńczo-wychowawcze opracowały i wdrażały następujące programy: „Autoagresja”, „Grupa komunikacyjna”, „Uwierz w siebie”, „Małolat”, „Ku dorosłości”, „Program profilaktyki”, „Program skierowany do rodziców” (praca z rodziną biologiczną dziecka), Program „Pomocy i współpracy ze środowiskiem rodzinnym dziecka”.
- W Suwałkach wdrażano następujące programy: „Drugi elementarz czyli Program Siedmiu Kroków”, „Życie i Miłość”, „Jak żyć z ludźmi”. „Trening zastępowania agresji”, „Spójrz inaczej na agresję”.
- W Powiecie Białostockim Dom Dziecka w Supraślu realizował następujące programy: „Nasz Dom – Rodzina Wielka Tęsknota”, „Trening zastępowania agresji”, „Przemoc wobec dzieci. Nie dotykaj mnie, gdy nie mam na to ochoty”, „Pilotażowy program postępowania w sytuacjach trudnych – praca z dzieckiem trudnym”.
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kolnie nadal realizuje programy pn. „Bezpieczny Brzeg” – Ośrodek Pomocy Dziecku i Rodzinie, „Czyste Jutro” - Punkt Pomocy Osobom Uzależnionym, „Kluby Integracji Społecznej”, „Oduczamy się przemocy”.

10. Pomoc uchodźcom

Udzielanie uchodźcom pomocy, mającej na celu wspieranie procesu ich integracji, jest zadaniem powiatu z zakresu administracji rządowej.

W województwie podlaskim od kilku lat obserwuje się systematyczny wzrost liczby uchodźców ubiegających się o pomoc w integracji ze środowiskiem. Są to głównie obywatele Federacji Rosyjskiej narodowości czecheńskiej.

W 2003r. z pomocy tej korzystało 16 rodzin, w 2004r. o 10 rodzin więcej. W 2005r. indywidualny program integracyjny realizowało 46 rodzin ze 140 osobami, w tym 27 rodzin (84 osoby) przystąpiło do programu w 2005r. W porównaniu z 2004r. liczba rodzin

uchodźców objętych pomocą wzrosła o 20, a liczba osób w tych rodzinach – o 44. Jednocześnie zwiększył się, ponad dwukrotnie, ze 179.058 zł. w 2004r. do 415.182zł w 2005r. koszt tej pomocy.

Pomoc uchodźcom udzielana była w ramach indywidualnego programu integracji, którego realizacja trwa przez okres jednego roku. W tym okresie uchodźcy korzystali z pomocy, obejmującej:

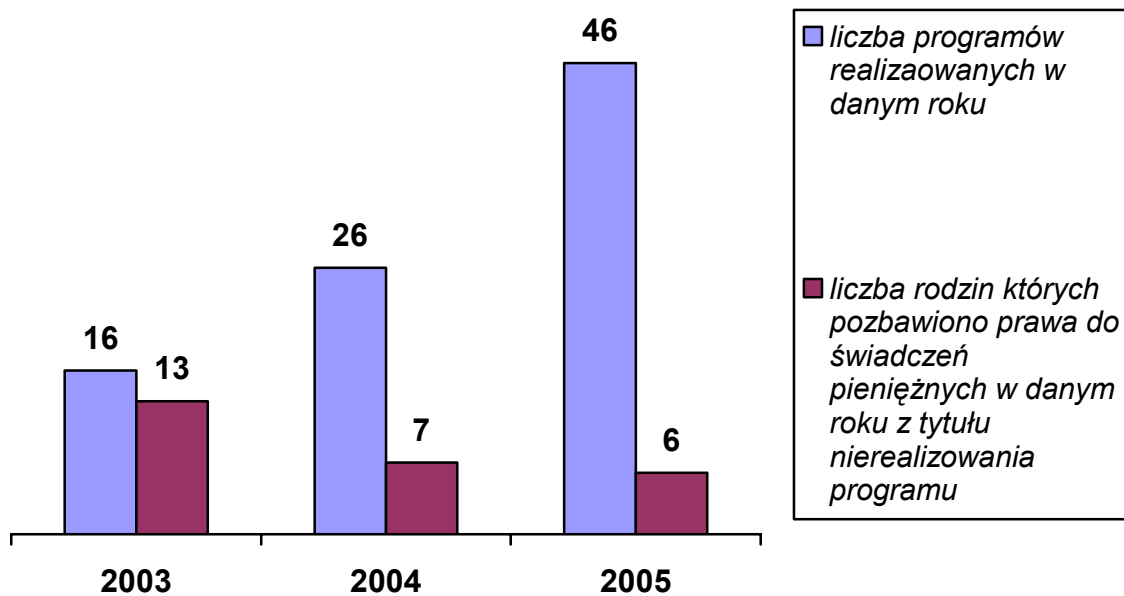
- 1/ świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego,
- 2/ opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- 3/ specjalistyczne poradnictwo socjalne.

Wymienione świadczenia realizowane były w ramach zadań z zakresu administracji rządowej, zatem powiaty, na terenie których zamieszkiwali uchodźcy, otrzymywali na ich finansowanie dotację budżetową. Dotychczas uchodźcy osiedlali się głównie w Białymstoku, ale także w Łomży i pow. zambrowskim.

Należy jednakże zauważyć, ich województwo podlaskie nie jest ich docelowym miejsce zamieszkania. Wielu uchodźców w trakcie realizacji indywidualnego programu integracji migruje do innego województwa lub za granicę. W 2004r. województwo podlaskie opuściło 5 rodzin z 24 osobami przed upływem okresu, na który przyznano pomoc, natomiast kolejne 5 rodzin z 28 osobami odstąpiło od realizacji wynikających z programu ustaleń. W 2005r. z realizacji programu zrezygnowało 6 rodzin, a 2 rodziny przenieśli się do Warszawy, gdzie kontynuują proces integracji.

Województwo podlaskie opuszczają także ci uchodźcy, którzy przez okres 12 miesięcy korzystali z przysługujących im świadczeń i zakończyli realizację programu integracyjnego.

Realizację programów integracyjnych w poszczególnych latach przedstawia poniższy wykres.

WNIOSKI

Na podstawie analizy funkcjonowania systemu pomocy społecznej w 2005r. należy stwierdzić, iż wciąż aktualna jest większość wniosków wynikających z oceny sytuacji w pomocy społecznej dokonanej w roku poprzednim. Nadal konieczne jest podejmowanie działań mających na celu:

1. Zapewnienie wymaganego ustawą wskaźnika zatrudnienia pracowników socjalnych, poprzez zwiększenie ich zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej.
2. Doskonalenie zawodowe pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, w tym kierowników/dyrektorów ośrodków pomocy społecznej w zakresie specjalizacji z organizacji pomocy społecznej oraz pracowników socjalnych w zakresie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny.
3. Zwiększenie zatrudnienia w powiatowych centrach pomocy rodzinie, w szczególności o konsultantów, specjalistów pracy socjalnej, specjalistów pracy z rodziną, pracowników socjalnych, radców prawnych.
4. Efektywniejsze wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na udzielanie pomocy oraz zabezpieczenie w budżetach gmin środków na realizację wszystkich zadań, w szczególności o charakterze obowiązkowym, a zwłaszcza w zakresie:
 - zapewnienia środków własnych na zasiłki okresowe i przyznawania tych świadczeń

- w kwotach wyższych niż minimalna wysokość finansowana z dotacji budżetowej, pozwalających na konkretne wsparcie osoby/rodziny pozostającej w trudnej sytuacji życiowej,
- zapewnienia usług opiekuńczych, w tym, specjalistycznych,
 - kierowania osób wymagających całodobowej opieki do domów pomocy społecznej.
5. Zakończenie wdrażania systemu informatycznego POMOST we wszystkich gminach.
 6. Zapewnienie terminowej realizacji programów naprawczych w domach pomocy społecznej i placówek opiekuńczo - wychowawczych.
 7. Organizowanie środowiskowych domów samopomocy oraz powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
 8. Rozwój rodzinnych form opieki zastępczej, w tym w szczególności rodzin zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domów dziecka.
 9. Tworzenie specjalistycznych placówek zapewniających pomoc osobom i rodzinom będącym w sytuacji kryzysowej, w tym dotkniętym przemocą w rodzinie – ośrodków interwencji kryzysowej, placówek specjalistycznego poradnictwa, ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.
 10. Przekształcanie placówek opiekuńczo–wychowawczych w placówki wielofunkcyjne zapewniające wychowankom możliwość przygotowania się do samodzielności życiowej w grupach usamodzielnienia.
 11. Zwiększenie zakresu pomocy mieszkaniowej udzielanej wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo–wychowawcze, w szczególności poprzez tworzenie mieszkań chronionych.
 12. Zapewnienie pełnej realizacji Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”.
 13. Intensyfikację działań aktywizujących osoby korzystające z pomocy społecznej poprzez rozwój systemu prac społecznie użytecznych
 14. Efektywniejszą współpracę z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w zakresie organizowania centrów i klubów integracji społecznej.

Opracowano w Wydziale Polityki Społecznej
Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku

Dyrektor Wydziału
Polityki Społecznej
Andrzej Kozłowski

Białystok, 28 kwietnia 2006r.

